

hláska

ročník VIII, 1997, č.3

Komturie řádu německých rytířů v Praze

V. Knoll

Tato práce se zabývá často opomíjeným problémem fortifikovaných církevních objektů (Sommer 1981). Mállokdo, zvláště z laické veřejnosti, si uvědomuje, že kláštery a řádové domy či jejich hospodářské dvory byly ve značné míře budovány jako obranyschopné. Fortifikační prvek se nejvíce projevil v architektuře militantních řádů - templářů, johanitů a německých rytířů. Ty vytvořily osobitý stavební produkt - klášter-hrad (Winnig 1940), který se ale u nás nedočkal rozšíření na rozdíl od jiných oblastí jako je Palestina, Sýrie, Francie, Východní Prusy, Litva a další. V těchto oblastech však měly rytířské řády rozsáhlé majetkové držby. U nás nebyly rytířské řády moc oblíbené a tak zde měly celkem malý a roztržitý pozemkový majetek. Přesto však jejich komendy byly takřka vždy budovány jako samostatné pevnosti, neboť tak určovaly řádové zvyklosti a regule.

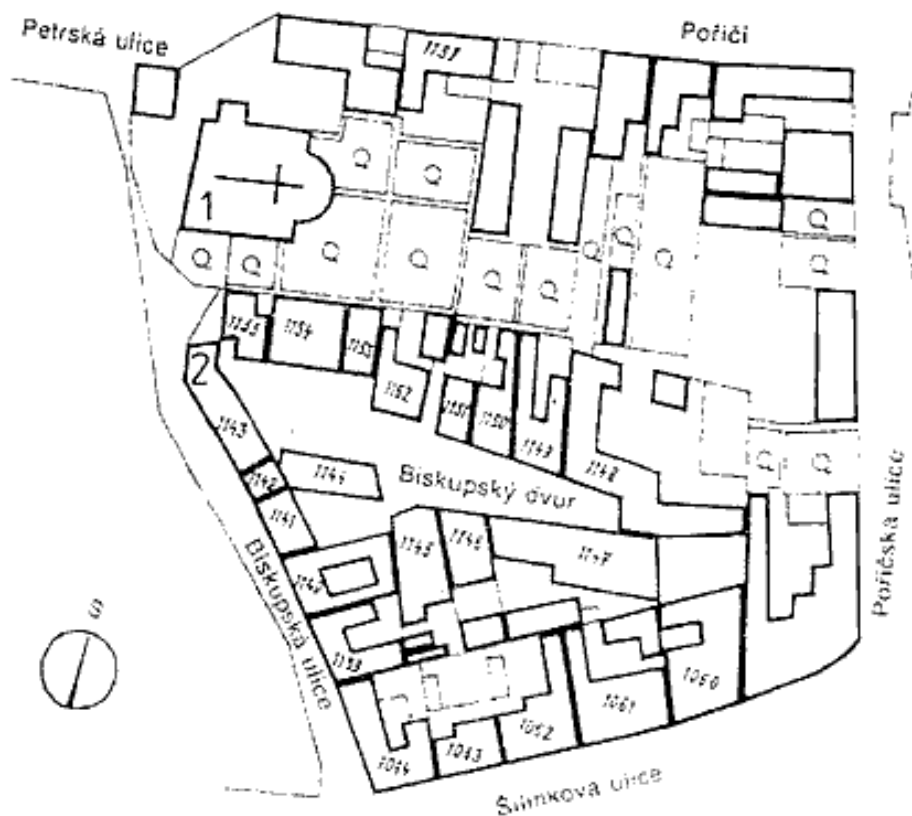
I - Komenda u sv. Petra na Poříčí. Řád německých rytířů (*Ordo equitum Teutonicorum*) vznikl na konci 12. století v Akkonu. Papežem byl potvrzen jako rytířský s řeholí sv. Augustína roku 1198 (Jirásko 1991). Do Čech přichází řád velice brzy. Již 15. dubna 1204 potvrdil papež Inocenc III. donace Přemysla Otakara I. a jeho bratra moravského markraběte Vladislava Jindřicha (CDB II, č. 40). Pražská komenda se tak řadí k jedné z prvních ve střední Evropě. Před tímto datem obdržel řád v Praze celou oblast od vsi Rybníku až k Poříčí a dále k Vltavě i s kostelem sv. Petra v německé osadě. Od stejného papeže pochází confirmace na držbu vesnic v okolí Prahy z roku 1207 (CDB II, č. 67).

Přes úspěšný rozvoj byla komturie někdy po roce 1230 prodána královně vdově Konstancii pro zamýšlené zřízení kláštera cisterciáček. Prodej pražských statků, jmenovitě vsi Hloubětina s vsískami Humence a Nidošice, Borotic na Dobříšsku s Županovicemi a Dražeticemi, kostela sv. Petra se sídlem a vsí Rybníkem za 1500 hřiven stříbra schválil a potvrdil 12. února 1233 král Václav I. Klášter však královna založila v moravském Tišnově, neboť řeholnice "nemohly při kostele sv. Petra bez ne-

snázi přebývat" (CDB III, č. 30 - 33). Tyto nesnáze mohly být snad způsobeny střetem uzavřených kupních smluv s privilegiem knížete Soběslava II. pro pražské Němce (Adamová 1994), k jejichž osadě kostel náležel (Joachimová 1968). Zajímavá je hypotéza J. Joachimové, podle které bylo založení kláštera cisterciáček použito pouze jako záminka k odstranění ambiciózního souseda, jehož statky svíraly celou aglomeraci kolem právě zakládaného Starého Města pražského. Zajímavé je, že řád je na kupních smlouvách vydaných královskou stranou zastoupen několika bratry, nikoliv komturem Rudgerem, bez jehož souhlasu však k těmto transakcím nemohlo dojít (CDB III, č. 30 - 32). I to by mohlo nasvědčovat napětí mezi králem a řádem.

Němečtí rytíři však zůstali u sv. Petra nadále a to i přesto, že byl spolu s příslušnými statky právně majetkem špitálu sv. Františka. Tomu byl darován královnou vdovou Konstancii a toto darování bylo stvrzeno králem Václavem I. listinou z února 1235 (CDB III, č. 103). Již 18. května stvrdil dar též papež Řehoř IX. (CDB III, č. 111). Němečtí rytíři drželi své původní sídlo ještě v roce 1237, kdy Václav I. potvrdil 12. května jeho majetek. Pražské sídlo a útulek sv. Marie uvádí jako "lidově zvané v německé osadě" (CDB III, č. 162). Sídlo na Poříčí opustil řád před rokem 1244, kdy jsou poprvé u sv. Petra jmenováni Špitálníci (CDB IV, č. 55).

Komenda a řádový útulek (špitál) Panny Marie u sv. Petra stály na lokalitě nazývané dnes Biskupský dvůr. Dřívější pojmenování Hradisko či Hradištko prokazuje starší původ. Tento areál je dnes ohraničen ulicemi Na Poříčí, Biskupská, Peterská a Těšnov. Staré jméno a zvláštní půdorys na starších plánech Nového Města ukazují na opevněné sídlo. Domy obklopující Biskupský dvůr dávají dohromady oválnou dispozici raně středověkého hradiště. Rozloha lokality je od severu k jihu 80 m, od východu k západu 135 m (Lorenc 1973; Urban 1990). Vstup s věží byl v severozápadním cípu dvora. Existence věže je doložena ještě na konci 16. století v názvu domu

Biskupský dvůr s okolím na počátku 19. století podle nákresu D. Šimkové zhotovený na základě Jüttnerova plánu Prahy z let 1811 - 1815. 1 - kostel sv. Petra. 2 - dům č.p. 1143, brána do objektu. Šitinkova ulice se dnes jmenuje Na Poříčí.

čp. 1143 "Nad Brankou". V roce 1603 je v kupní smlouvě uváděn jako "brána s těmi komůrkami pustými v přízemí" (Urban 1990). Existence zdi či hradeb je doložena k roku 1280, kdy dle Pokračovatelů Kosmových povodeň na Vltavě mimo jiné škody také podemlela zdi dvora. Pozdějšími přestavbami, zvláště po asanaci na konci 19. století a pozdější postupné výstavbě činžovních domů, je dnes situace značně poškozena. Archeologický výzkum Muzea hl. města Prahy objevil v severozápadním cípu areálu základy kamenné budovy o rozměrech 12,2 x 2,7 m s dvěma sklepy z románských kvádrů a snad ohradní zeď Hradiska (Urban 1990).

Jak tedy asi vypadal raně středověký areál? Kostel sv. Petra stál na předvali při vstupu do hrázeného areálu. Dvůr byl zastavěn po obvodu. Měl vjezd branou s věží v severozápadním cípu, směrem do dnešní Petráské ulice, která tvořila hlavní tepnu poříčské osady. Areál byl nejspíše chráněn příkopem s valem, zesíleným hradbou, původně snad jen palisádou.

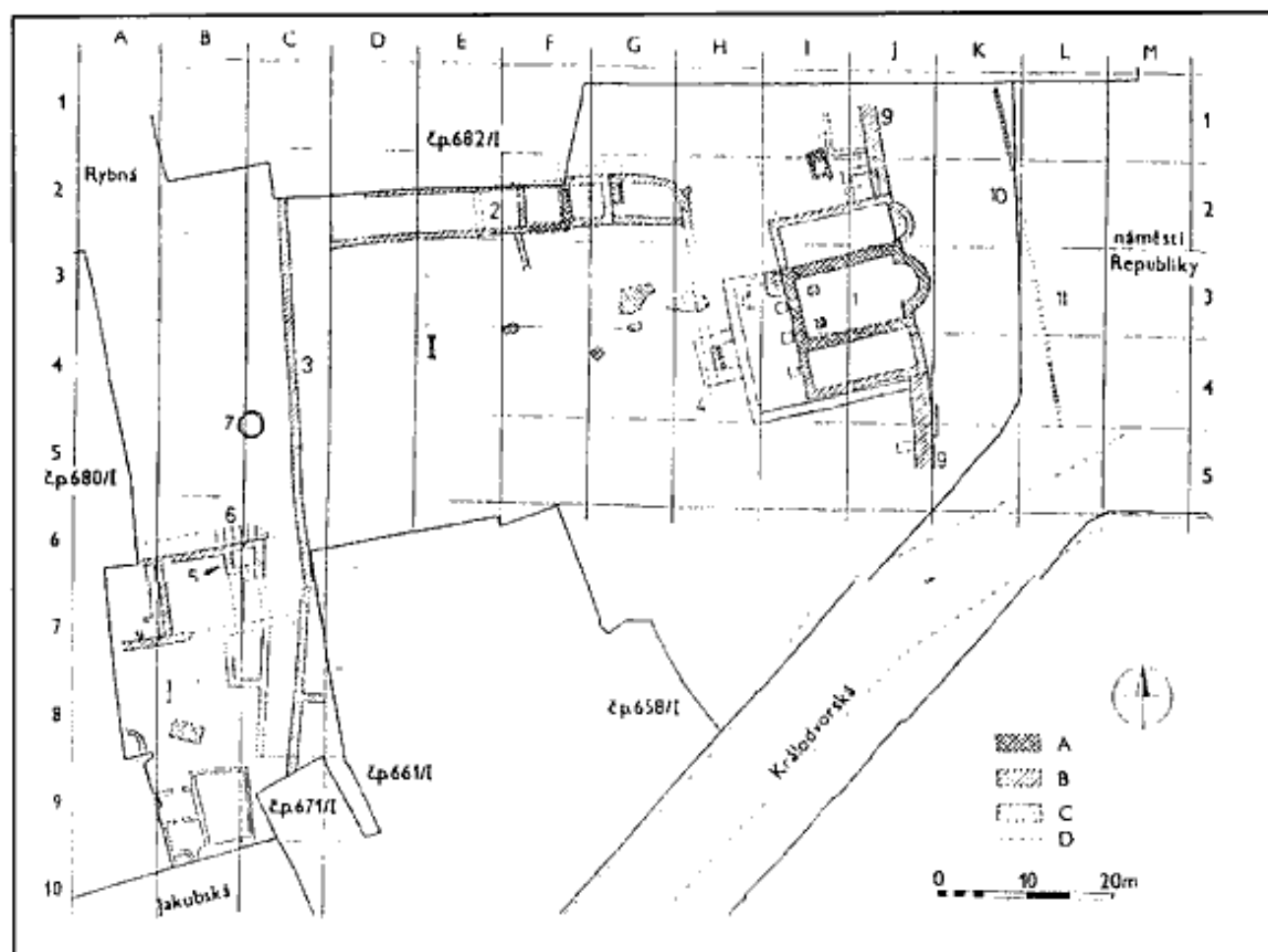
Vzhledem k analogii vývoje u západních Slovanů byla vyslovena domněnka o značném stáří objektu. V. Lorencem (1973) byl datován do 10. či 11. století. Ale vzhledem k absenci zpráv bych se přiklonil k autorům kladoucím vznik dvora v opevněné podobě za rok 1200, tedy do souvislosti s příchodem německých rytířů, kteří potřebovali správní, vojenské a hospodářské středisko. S přihlédnutím k ostatním řádovým stavbám lze s jistotou předpokládat, že pokud němečtí rytíři nepřišli na lokalitu již hrázenou, vystavěli komendu opevněnou. Podoba fortifikace bohužel není přesně známa a díky

porušení situace na lokalitě se jí nejspíše nikdy nepodaří prokázat archeologicky.

2 - Komenda u sv. Benedikta na Starém Městě. Řád přesídlil od sv. Petra v letech 1237 až 1244 do komendy, kterou si v té době vystavěl u kostela sv. Benedikta. Čekáním na její dostavbu by se dalo možná vysvětlovat setrvávání rytířů u sv. Petra i nadále po prodeji poříčské komendy. Pozemky na stavbu u sv. Benedikta získali darem nebo koupí od neznámého majitele. Práva ke kostelu získali však až dodatečně (Boehm 1993). Jako první řádový kněz je zde uveden farář Heinrich, kterého potvrdil 9. 3. 1272 biskup Jan III. z Dražic (CDB V/2, č. 654). Řád zajišťoval v kostele farní i liturgické funkce. První výslovná zmínka o komendě je v městské knize k roku 1306 (Ječný - Olmerová

1992). Roku 1322 byl v komendě vězněn na příkaz krále Jana Lucemburského vyšehradský probošt Jan Volek, obviněný z piklů proti králi. Druhý den večer však uprchl do Bavor. Po jeho návratu do země mu řádová bailliva darovala asi jako odškodnění pozemky získané v polovině 13. století od podkomořího Pitrolfa ležící jižně od Královodvorské ulice (Mayer 1991).

V průběhu 14. stol. prožíval řád období rozkvětu. Získal veliký majetek, upevnila se jeho centralizovaná správa a byl na vrcholu své moci. Koncem 14. století bylo v celé české baillivě asi 115 řádových bratří (Boehm 1993). V Praze byli však v letech 1382 - 1385 přítomni pouze tři rytíři. Ozbrojená složka se tehdy soustředovala do míst, kde byla naléhavější potřeba - do Prus a na Litvu. Po smrti císaře Karla IV. přestaly v Čechách šťastné doby řádu. Vztahy mezi ním a králem Václavem IV. se zhoršily. Král pohrozil zabavením statků a následně svou hrozbu částečně splnil. Alespoň si na nějakou dobu zlepšil svou finanční situaci. Bailliva se díky této ztrátě zadlužila. V Praze přesto ještě byla dokončena přestavba komendy a kostela. Špatná situace řádu v Čechách vyvrcholila po porážce u Grunwaldu v roce 1410. Obrazem hluboké krize je i to, že kostel sv. Benedikta byl v roce 1419 jedním z pražských kostelů, kde se podávalo podobojí. (Ječný - Olmerová 1992). Za pražských bouří po smrti krále Václava IV. se němečtí rytíři odstěhovali. Poslední pražský komtur Nikolaus II. Mika uprchl do Krnova (Boehm 1993). Opuštěná komenda

Podorysná situace komendy u sv. Benedikta ve 12. - 14. století (archeologické nálezy). Upravený náčrt od H. Ječného a H. Olmerové. A - osídlení před příchodem řádu (3. čtvrtina 12. až počátek 13. stol.), B - stavba románské komendy z pol. 13. století, C - gotická přestavba komendy z konce 14. století, D - středověká ulice vedoucí k bráně sv. Benedikta, I - řádový dům, II - hospodářský dvůr, 1 - kostel sv. Benedikta, 2 - hradba hospodářského dvora, 3 - dělicí zeď, 4 - předpokládaná směr hradby dvora, 5 - předpokládaná brána komendy (šachta pro padací most), 6 - příkop, 7 - studna, 8 - prostor Svatobenediktské brány, 9 - hradba Starého Města, 10 - parkán, 11 - prostor městského příkopu.

byla roku 1420 zničena husity a nebyla již nikdy obnovena. V pohusitské době ji nahradila městská zástavba.

Lokalita někdejší komendy německých rytířů u sv. Benedikta je přibližně ohraničena ulicemi Královodvorská, Jakubská, Rybná a náměstím Republiky. Archeologicky byla prozkoumána v letech 1927 - 1929 a hlavně během roku 1971, kdy byl proveden plošný odkryv celé oblasti před stavbou obchodního domu Kotva (Dragoun 1987; Olmerová 1982; Ječný - Olmerová 1992).

Objekt kostela zůstal podle řádového zvyku vně areálu komendy, která byla postavena východně od něho. Kostel sv. Benedikta byl původně jednoduchou románskou obdélnou stavbou s půlkruhovou apsidou a tribunou z 3. čtvrtiny 12. století. Němečtí rytíři kostel nejprve rozšířili přístavbou severní lodě s apsidou. Pak byl vyhlouben hradební příkop Starého Města, následně přistavěli němečtí rytíři jižní loď kostela bez apsidy. Krátce poté byla k severovýchodnímu a jihovýchodnímu nároží připojena městská hradba. Východní průčelí kostela se tak stalo součástí městského opevnění. Pokud byl kostel aktivně zapojen do obrany hradeb, mohly apsidy vystupující do parkánu krýt palbou přístup k možná již tehdy existující bráně sv. Benedikta v ústí Královodvorské ulice. Brána je doložena až k roku 1311.

Komenda byla od severu k jihu rozdělena ohradní zdi na dvě části. Hradba obíhající obě části byla cca 1,2 m silná. Ve východní části, blíže ke kostelu, byl hospodářský dvůr, jehož hradební zeď probíhala ve vzdálenosti 8 - 10 m od jeho západního průčelí. Z tohoto dvora byla objevena kamenná budova při severní hradbě. Ostatní objekty byly vybudovány ze dřeva. Protože každá komenda byla samostatnou hospodářskou jednotkou, musel dvůr produkovat potraviny i užiték věci pro vlastní potřebu i pro obchodování. Obsahoval tedy výrobní a hospodářské budovy, dílny, stáje, chlévy, obydlí čeledi a často i laických bratří.

V západní části komendy stál řádový dům. Původně se jednalo snad o trojkřídlou, po přestavbě o čtyřkřídlou dispozici. Z větší části nebyla tato budova podsklepena. Před její severní hradbou byl asi 1,6 m široký příkop, který zabezpečoval vstup a možná obíhal celou dispozici. Vstup do komendy vedl přes tento příkop. Byla zde hluboká šachta, která možná sloužila jako manipulační prostor pro padací most brány. Spodní vodu z této šachtice odváděly dva otvory u dna. Je však možné, že se jednalo pouze o odpadní jímku, je to však méně pravděpodobné. Přesné vnitřní členění budov komendy není známo, ale dle řádových regulí a zvyklosti musela pro svůj provoz každá komenda obsahovat kapitulní síň, jídelnu

(Remter), společnou ložnici (dormitář) s lůžky rytířů a možná i kleriků, oddělenými dřevěnými stěnami s mřížovými dveřmi. Dále zde byla kaple, neboť na rozdíl od jiných řádů používali němečtí rytíři kostel pouze při velkých svátcích. Mimo to zde bylo obydlí komtura, místnosti kleriků a prostor pro nemocné členy řádu. Vybavení místností bylo strohé. Z východu si však řád přinesl některé hygienické vymoženosti a dokonalejší vytápění. Konvent byl soustředěn do patra hlavní budovy, v přízemí bývala kuchyně, pomocné a skladovací prostory, zbrojnice, obydlí servientů a někdy i laických bratřů, ve sklepech byly zásobárny. Asi 12 m severně od západní části komendy byla hluboká studna.

Na sklonku 14. století došlo ke gotické přestavbě komendy, jejíž románská podoba již neodpovídala současné prestiži, bohatství, ani sebevědomí řádu. Na území dvora došlo k drobným úpravám jednotraktové budovy při severní hradbě. K změnám došlo hlavně v západní části, kde byla na jižní straně postavena nová budova, ze které se dochovaly dva sklepy. Ve východním a severním křídle došlo jen k drobnějším úpravám, západní křídlo se bohužel nedochovalo. O něco později došlo i k přestavbě kostela sv. Benedikta. K severní lodi byla přistavěna sakristie. Z románského kostela byla zachována severní zeď a východní průčelí hlavní lodi. Zbytek byl zbořen a na uvolněném místě byl postaven větší kostel s širokou tribunou spočívající na třech sloupech a s věží přistavěnou v ose západního průčelí.

Pražská komenda řádu německých rytířů u sv. Benedikta byla jistě výrazným objektem východní části Starého Města. Uspořádáním a pevnostním charakterem

se musel komplex jejích budov značně odlišovat od okolní zástavby. Svou polohou při jedné z městských bran také jistě tvořila jeden z význačných uzlů staroměstského opevnění.

Literatura: Adamová, K. 1994: Vybrané prameny k dějinám státu a práva v českých zemích a na Slovensku I. ZČU; Boehm, H. G. 1993: Řád německých rytířů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Spol. přátel hradu Bouzova; Dragoun, Z. 1987: Stav a perspektivy poznání staroměstského opevnění. Staletá Praha XVII; Friedrich, G. (ed.): Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II, III/1, IV/2; Huml, V. 1981: K osídlení vltavského břehu Starého a Nového Města pražského ve 12. - 13. století. PSH XI; Ječný, H. - Olmerová, H. 1992: Historie a proměny jednoho bloku při hradbách Starého Města pražského. Staletá Praha XXII; Jirásko, L. 1991: Církevní řády a kongregace v zemích českých. Klášter premonstrátů na Strahově; Joachimová, J. 1968: Fundace královny Konstancie a pražské statky německých rytířů. Umění 16; Lorenc, V. 1973: Nové Město pražské. SNTL; Mayer, J. 1991: Králův dvůr a Mincovna na Starém Městě. Staletá Praha XXI; Merhautová, A. 1971: Raně středověká architektura v Čechách. Academia; Montvic, M. 1989: Dvorce přemyslovských družiníků a vývoj Prahy románského období. PSH XXII; Olmerová, H. 1982: Komenda řádu německých rytířů v Praze. AH 7; Sommer, P. 1981: Ke vztahu řádového domu a hradu v Čechách. AH 6; Urban, J. 1990: Dějiny biskupského dvora na Novém Městě pražském do poloviny 17. století. PSH XXIII. Winning August, 1940, Der Deutsche Ritterorden und seine Burgen.

Tvrz v Dubečku

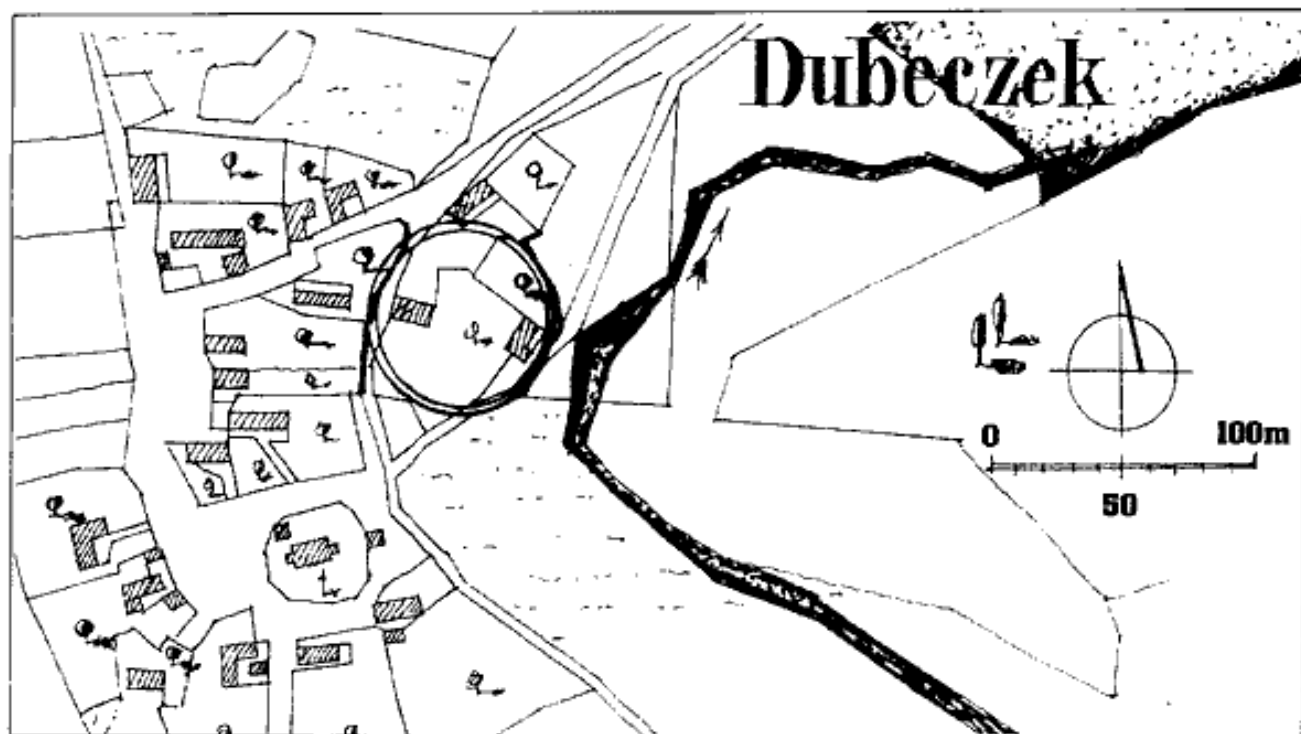
J. Jindřich

Ves Dubeček je dnes součástí Dubče, která leží při jihovýchodním okraji Prahy (Praha 15). Ves, původně zvaná Malý Dubeč nebo Dubeček, byla do konce 15. století samostatnou sídelní jednotkou, potom však byla připojena k Dubči. Rozkládala se na nevysoké ostrožně nalézající se proti skalnatému návrší, které obtéká Řičanský potok. Návrší, nyní zvané Rohožník nebo Skála, bylo osídleno již dříve; svědčí o tom nálezy z mladší doby kamenné až po ojedinělé nálezy doby hradištní.¹⁾

Dobu vzniku vsi na protějším břehu potoka nelze za současných vědomostí přesně určit. Je však pravděpodobné, že existovala již počátkem 14. století. Nasvědčuje tomu první (i když nepřímá) písemná zmínka z 29. června 1313, kdy si Mertlin, syn Martina Chebského, najal pozemky v Hájků patřící kapitule vyšehradské, za což sliboval roční plat, zapsaný "in curia in Dubez majori"²⁾, tedy ve Velkém Dubči. Z toho vyplývá, že kromě Dubče Velkého musel existovat ještě Dubeč Malý neboli Dubeček. Komu tehdy náležel, však nevíme. Snad už tehdy vlastnil část zdejších pozemků klášter dominikánek od svatě Anny na Starém Městě, ke kterému zdejší obyvatelé odváděli dávky až do jeho zrušení koncem 18. století. Do počátku 14. století spadá patrně rovněž založení zdejšího kostela svatého Petra.

Detail mapy okolí Prahy z roku 1782

Indikační skica z roku 1841

První jmenovitá zmínka o Duběčku ve staroměstské soudní knize uvádí, že zdejší dva dvory vlastnil do roku 1357 Fridlín Janův z rodu pražských Velflovců.⁷⁹ Možná již on si zde vystavěl při jednom z dvorů opevněné sídlo - tvrz. V letech 1360 - 1364 držel Duběček Johlin Vzteklec Pražský, který měl podací právo ke zdejšímu farnímu kostelu sv. Petra. Roku 1372 jej držela jeho dcera Markéta a roku 1380 Kateřina vdova. Podle Knihy povolací komorního soudu z roku 1391 zemřela Markéta ve vsi Duběčku bez potomků a proto její dva dvory tamtéž spadají jako odúmrtí králi.⁸⁰ Dědictví se domáhali pražští měšťané Jaxo a Míka, přesto však se téhož roku (tj. 1391) uvádí v Duběčku Jan Mulner s chotí Annou, který byl někdy nazýván Janem Duběkem z Duběčka⁸¹ a spolu s ním jeho bratr Mikuláš Hekl a Václav Štuk. Později byl Mulner držitelem sám a když před rokem 1400 zemřel, podávali poručníci po něm zbylých sirotků faráře ke zdejšímu kostelu.⁸²

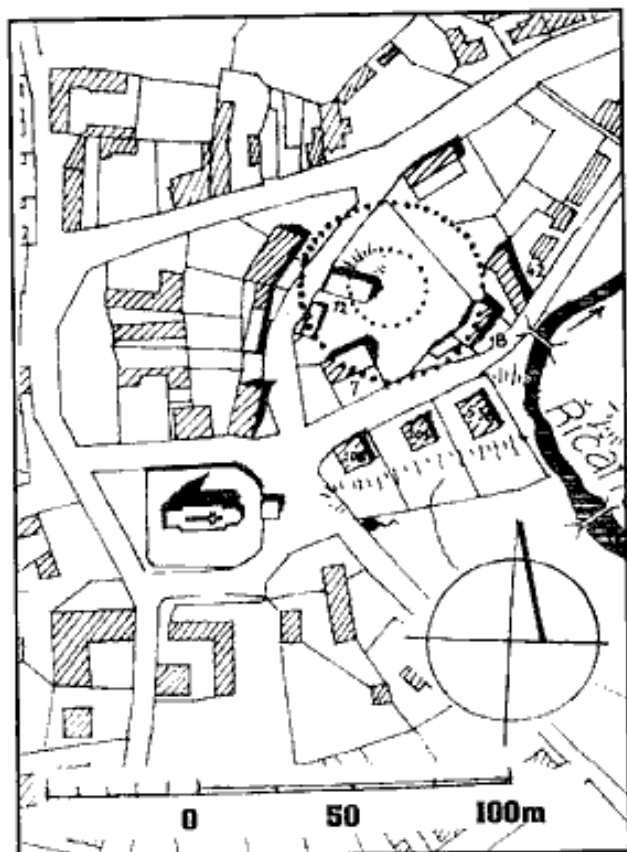
Z Mulnerových dětí zemřel Jindřich záhy a zůstali jen Eliška a Jan. Jan se ujal statku okolo roku 1411 a sídlil zde ještě roku 1430. Tento Jan byl jinak zván Jankem z Duběčka. Po něm následovali roku 1431 jakýsi Vaněk a roku 1440 Otík z Duběčka, jenž užíval erb, na němž měl dva klíny a na každém klínu lilii.⁷⁹ Zanechal po sobě vdovu Alžbětu. K roku 1470 se uvádí, že Duběček vypálili Uhři.⁸³ Objekty byly pravděpodobně ještě opraveny, neboť statek vlastnil Prokop z Bříště, který zemřel před rokem 1497. Ale již k roku 1508 je uvedeno, že tvrz pustá Duběček Malý patřila k Průhonicím a roku 1542 připadla k Dubči.⁸⁴

V literatuře je uváděno, že tvrz stávala severně od kostela. V 19. století byly patrné ve středu osady dosti značné zbytky tvrze, kterých bylo použito jako stavebního materiálu. Heber uvádí, že tvrzíště mělo obvod mini-

málně 120 kroků, to jest asi 90 metrů, což představuje průměr kolem třiceti metrů.¹⁰⁰ Obyvatelé pokládali tyto zbytky omylem za trosky kláštera. K omylu zavedla podnět dávka, kterou byli obyvatelé osady povinni odvádět ženskému klášteru sv. Anny na Starém Městě pražském až do jeho zrušení. Domek č. 12 jest prý z velké části vystavěn ze zbytků staré tvrze.¹¹¹

Celkem přesné informace o tvrzíšti lze vyčíst z mapy okolí Prahy z roku 1782, na které je mimo jiné zachycen i Duběček.¹²¹ Uprostřed vsi je vyznačen kostel, vpravo od něj hráz bývalého rybníka a nad nimi pak kruhový val obepínající zdívko čtyřboké budovy bývalé tvrze. Vzhledem k měřítku mapy lze průměr tvrzíště odhadnout přibližně na 50 metrů a rozměry půdorysu budovy pak na čtverec 10 x 10 metrů.

V současné době nejsou v místě tvrzíště téměř žádné pozůstatky tvrze zjistitelné povrchovým průzkumem. Nynější majitelé čp. 12 však uvádějí, že při výkopu kanalizace byly odkryty zbytky kamenné zdi, vedoucí souběžně s ulicí Smírnou. Další zbytek takové zdi má být zachován pod kůlnou. Pod budovou čp. 12 jsou na její severní straně spatřitelné zbytky valu, stáječící se k východu. K tomu přilehlý dvorek je asi o 0,5 m vyvýšen nad terén okolní zahrady. Za pozůstatky tvrzíště můžeme pokládat výrazný terénní stupeň, na kterém stojí dům čp. 18. Nejpatrnější je tento stupeň mezi zmíněným čp. 18 a čp. 42, kde rozdíl terénu činí téměř 2 metry. Jedná se asi o zachovalý východní úsek tělesa valu. Poslední upomínkou na tvrz v Duběčku je tvar dnešní ulice Smírné. Tato ulička je totiž výrazně prohnutá k západu, a to proto, že se původně musela přizpůsobit tvaru kruhového tvrzíště. Cesta tu byla vedena nejprve po jeho obvodu, později, po zavezení příkopů přímo po valu, jak vede dodnes.

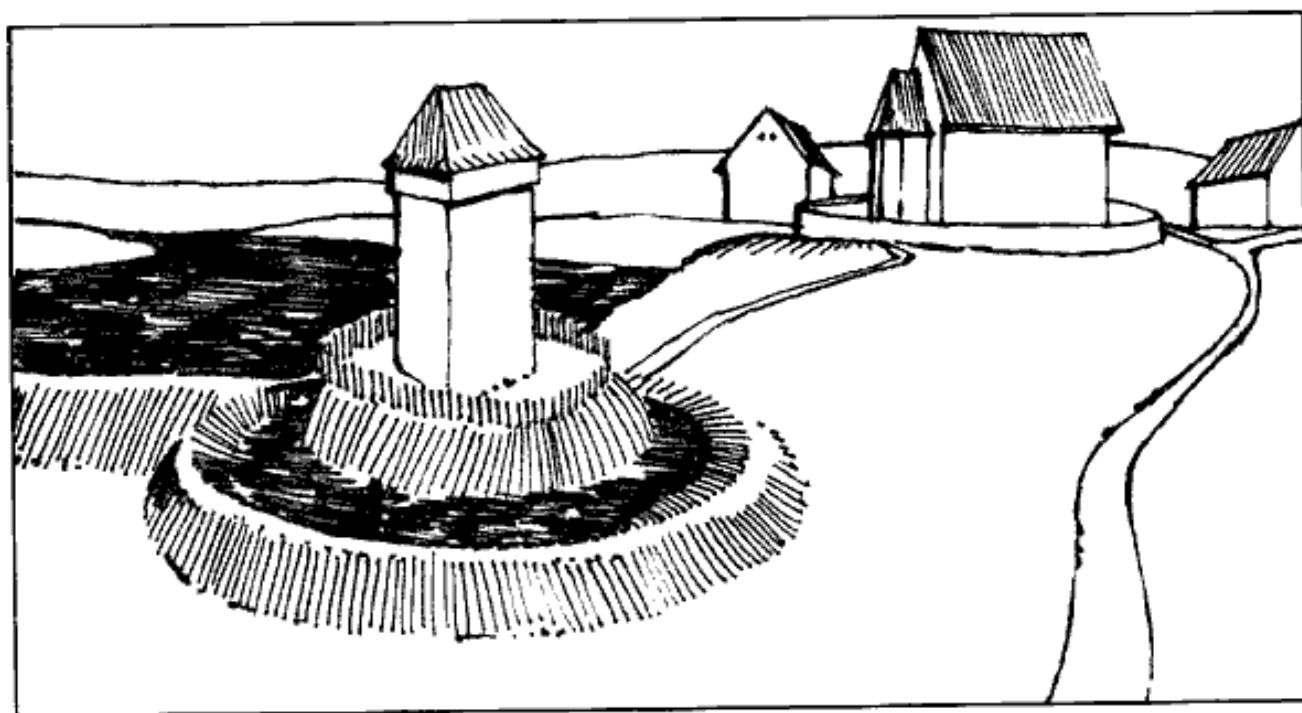

Současná situace se zakreslenou polohou tvrziště

pem (z části asi tesaným ve skále) a valem. Příkop bylo patrně možno naplnit vodou z rybníka zbudovaného na Řičanském potoce, jehož hráz se dodnes zachovala pod domy čp. 108, 103 a 536. Tento příkop musel někde překračovat můstek, neznáme však přesně jeho polohu ani podobu. Můžeme pouze předpokládat, že vedl směrem ke kostelu.

S pomocí plánu z roku 1782 se podařilo zjistit nové informace o umístění a podobě tvrziště v Dubčeka, které jsou za dnešní situace nerozpoznatelné. Na jejich základě můžeme dnes říci, že se jednalo pravděpodobně o panské sídlo pražských měšťanů, jehož hlavní stavbou byla obytná věž, obklopené kruhovým příkopem a valem. Vzhledem k tomu, že tvrziště zaujalo oproti kostelu a další zástavbě nižší polohu, vznikla tvrz asi později než tato zástavba, se záměrem využít k opevnění vod z Řičanského potoka. Předpokládáme, že se tak stalo kolem poloviny 14. století. Určení polohy má svůj význam rovněž pro ochranu tvrziště před případným neodborným narušením, například při přestavbě stávajících objektů, nebo v případě zakládání novostavby v jeho prostoru.

Poznámky: 1)- L. Skružný 1975, Právěké osídlení v okolí Klánovic. Zpravodaj středoečeské vlastivědy a kronikářství VII, č. 3 - 4, str. 33. 2)- J. Úlovec, Historie a stavební podoba tvrže v Dubči, v tisku. 3)- Kolektiv 1988, Hrad, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VII, Svoboda Praha. 4)- V. Mík, Kronika měs tečka Dubče, Praha 1932, str. 17. 5) add. 4). 6)- A. Sed-

Rekonstrukce

Na základě porovnání mapy z roku 1782 a současné situace se můžeme pokusit o přibližnou prostorovou rekonstrukci (viz vyobrazení). Budovu tvrže můžeme na základě analogii z blízkého okolí (Královice, Litoznice) charakterizovat jako věžovou stavbu na půdoryse cca 10 x 10 m, pravděpodobně vystavěnou z kamene, se vstupem od severu. O její vnitřní dispozici nevíme nic. Tato budova stála na kruhovém pahorku obklopeném příko-

láček, Hrad, zámky a tvrže Království českého XV, Kouřimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko, Praha 1927, str. 206. 7)- M. Kolář, Českomoravská heraldika I, upravil A. Sedláček, Praha 1902, str. 193. 8)- add. 3). 9)- add. 6). 10)- F. A. Heber, Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlöser I, Prag 1843 - 1849, str. 219. 11)- V. Mík, Kronika městečka Dubče, Praha 1932, str. 42. 12)- mapa Okolí Prahy z roku 1782, SÚA SMP 334 C IV 2/R.

Strážní hrádek u Dolních Heřmanic a jeho analogie

J. Sadílek

Zříceniny hrádku jsou situovány na výrazném klesajícím ostrohu nad hluboce zařiznutým Nesměřským údolím, asi 1600 m západně od návsi v Dolních Heřmanicích. Tato ostrožna, spojená s vlastním masivem kopce krátkou a velice úzkou šíjí, se zvedá 80 metrů nad dnem údolí, nad soutokem řeky Oslavy a jejího levobřežního bezejmenného přítoku. Objekt není příliš znám, což dokazuje jeho absence na většině turistických map. Je zachycen pouze na mapě Velkomeziříčsko z edice Klubu českých turistů č. 84, kde vystupuje pod názvem Templštejn.

Pres výše nastíněnou skutečnost se z hrádku zachovaly výrazně zříceniny hranolové věže, situované na nízkém skalnatém pahorku v nejvyšším místě ostrožny, hned za úzkou šíjí. Věž byla vystavěna na půdoryse čtverce o straně 7,7 m, s šířkou zdiva 1,4 m. Zatímco jižní a západní strana se zvedá jen asi metr nad okolní terén, na východě a severu se zdivo dochovalo až do výše tří metrů. Vstup do věže byl umístěn pravděpodobně v patře, neboť v dochovaném zdivu po něm nejsou stopy, stejně jako po konstrukci stropu, zřejmě trámového, což je dáno velice torzovitým dochováním tří obvodových zdí (východní se do třímetrové výše zvedá jen poblíž severovýchodního nároží).

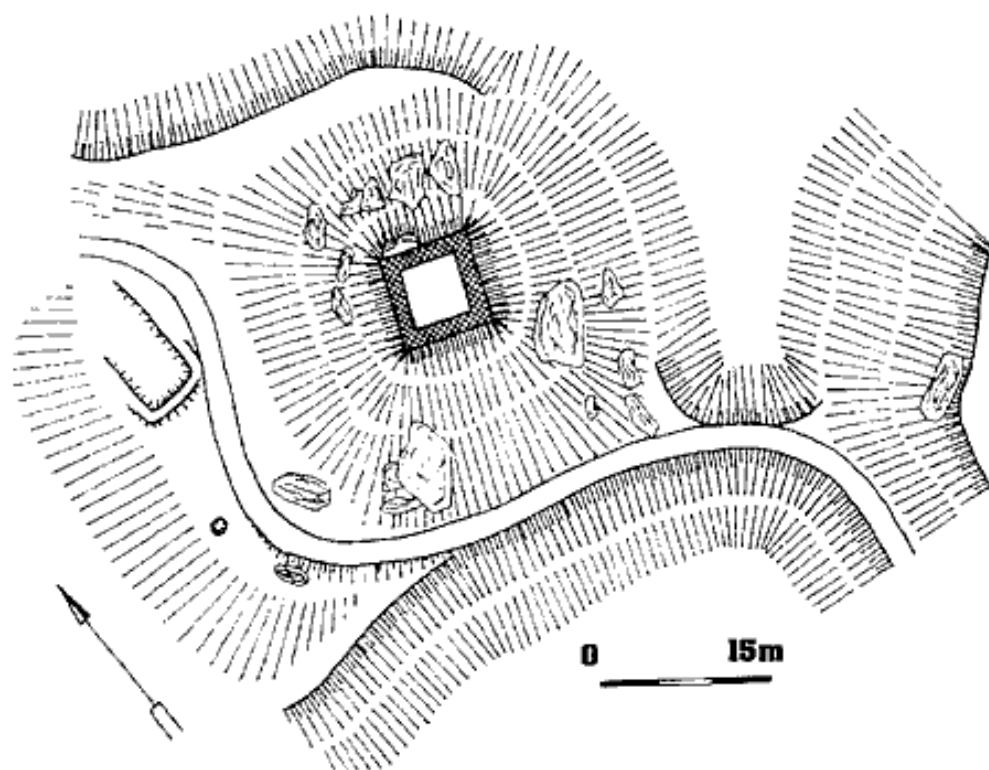
Vyvýšeninu obchází ze dvou stran pěšina, kterou je lokalita přístupná. Za věží se pěšina esovitě zatáčí a v jejím druhém ohybu, asi 20 metrů od věže, jsou v terénu patrné stopy obdélného objektu o šířce asi 7 metrů, který je na jihu vyznačen vyvýšenými okraji, ukrytými zřejmě základové zdivo, a obdélnou prohlubní neznámé délky, neboť severní část objektu není v terénu patrná. Asi 10 metrů od něj, rovněž v sousedství cesty, se dochovaly zbytky 1,5 m široké a stejně tak hluboké okrouhlé prohlubně, vylámané ve skále. Jde zřejmě o pozůstatek cisterny. Na lokalitě se nezachovaly stopy po obvodovém opevnění, dokonce ani na mírně se svažujícím opyši ostrožny, což vede k domněnce, že hrádek ani žádné opevnění neměl. Příkop uváděný v literatuře zde zjištěn nebyl, snad jím bylo myšleno snížené sedlo v místech úzké šíje ostrožny (Musil a kol. 1987, 202).

Tyto skutečnosti řadí hrádek mezi objekty strážního charakteru, které dosud nemají v této části Vysočiny obdobu. Na jeho strážní funkci již dříve upozornil M. Plaček, který jej srovnával s obdobnými fortifikacemi se stejným účelem (Slivka - Plaček 1986, 97. Obr. 4/5). Zmiňuje se zde však pouze o věži, o existenci dalších objektů zřejmě nevěděl. Právě lokalita, již se výše uvedený příspěvek zabývá, představuje nejbližší analogii k heřmanickému hrádku. Jde o tzv. Dračí hrádek poblíž Borínky v Malých Karpatech. Tento objekt rovněž obsahoval kromě hranolové věže lehčí obdélnou stavbu a cisternu. Na rozdíl od naší lokality byly stavby obklopeny hradební zdí a od terénu odděleny příkopem. Také jeho účelem bylo strážít komunikaci, přecházející napříč pohořím Malých Karpat (Slivka - Plaček 1986, 96).

Sídelně topografická situace nasvědčuje obdobné funkci také v případě heřmanického hrádku. Zkoumaná lokalita se nachází přímo v centru původního dominia Tasovců, mezi jejich nejstaršími sídly - Velkým Meziříčím a Tasovem. Podél spojnice těchto dvou center - řeky Oslavy - procházela v minulosti jedna z důležitých obchodních komunikací, spojující Brno s Prahou. Tato cesta vystupuje v písemných pramenech poprvé roku 1125 pod jménem Libická podle Libice nad Doubravou. Později, po založení žďárského kláštera, se vžil název stezka Žďársko-Libická (Pospišil 1994, 14). Její hlavní osu tvořily toky řek Sázavy, Doubravy a Oslavy. Podél její trasy se soustřeďovalo nejstarší středověké osídlení vyšších poloh Vysočiny. Postup osídlení dodnes dokládají četné románské sakrální stavby (Kolektiv 1992, 26; Konečný - Kuča 1988, 393).

Pro větší bezpečnost komunikace byly podél její trasy budovány strážní stanice, jejichž stavebním materiálem bylo převážně dřevo. V terénu jsou doloženy četnými traťovými názvy typu "Stráž" nebo "Strážnice", soustředěných zejména podél těchto obchodních cest a jejich větví. Pozůstatky se dochovaly pouze po objektech, budovaných z materiálu trvanlivějšího, tedy kamene. Mezi ty nejzachovalejší je možno zařadit hrádek Kunžvart na Šumavě, vystavěný zřejmě z podnětu Jana Lucemburského na ochranu tzv. Zlaté stezky a zajištění západních hradic státu (Kašíčka - Nechvátal 1990, 61). Trojpodlažní věž byla vystavěna na čtvercovém půdoryse o straně asi 10,6 m. Ačkoliv se stopy po dalších stavbách na hladkém skalním povrchu nedochovaly, jejich existenci v dřevohlinitém provedení je možno předpokládat. Lokalitou Dračího hrádku jsem se zabýval již výše.

Fortifikace obdobného charakteru jsou známy také z území Moravy a Slezska. K ochraně komunikací v Hrubém Jeseníku byla vybudována celá soustava opevněných objektů, jimž byla v odborné literatuře již věnována značná pozornost (souhrnně se jimi zabýval zejména M. Plaček 1990, 211 - 214). Kromě těchto často citovaných staveb existuje na Moravě řada fortifikací, kterým nebyla v tomto směru věnována přílišná pozornost. Mezi objekty svým charakterem se podobající heřmanickému hrádku je nejspíše možno zařadit dosud záhadnou lokalitu, nacházející se v horní polovině fortifikace nad Štěpánovem nad Svratkou v poloze "Velké hradisko". Jinak neopevněný areál byl od okolí oddělen mělkým příkopem. V jeho středu stávala kamenná věž na čtvercovém půdoryse o straně asi 9 metrů a se vstupem v přízemí. V písemných pramenech neuváděná lokalita je nečetným archeologickým materiálem datována do 14. století se vznikem snad již na jeho počátku (Poláček 1933, 90). Do stejného období je řazena téměř neznámá fortifikace v Moravském krasu, situovaná na skalnaté ostrožně nad údolím Křtinského potoka, jež zaujímá rozsáhlejší areál s několika objekty, zděnými na sucho a dochovanými pouze v základech. Nejvýraznějším pozůstatkem jsou stopy stavby o rozměrech asi 6 x 6 metrů

Terénní náčrt lokality strážního hrádku u Dolních Heřmanic. Stav v r. 1995

s dochovaným vnitřním nárožím. Také v případě této fortifikace se předpokládá její strážní charakter (viz Doležel 1994, 182). Snad nejznámějším strážním objektem v této části Moravy je stavba na vrcholu osamělého dominantního kopce nad Svitávkou na okraji Boskovické brázdy. Poloha, osídlená již od pravěku, byla v polovině 15. století využita k výstavbě hrádku, jehož hlavní stavbou byla hranolová věž o straně asi 8 metrů, za níž byl umístěn obdélný palác. Ačkoliv za jeho stavitele je pokládán Vaněk Černoohorský z Boskovic a podle R. Procházky sloužil jako správní bod knížeckého statku (Procházka 1994, 236), nelze vyloučit také jeho strážní funkci, zejména proto, že tutéž úlohu zajišťoval jeho starší předchůdce, existující v těch místech ve 12. a 13. století a rovněž těsná blízkost známé Trstenické stezky, která se pod vrchem větví.

Tolik některé analogie. Přestože za zakladatele mnohých strážišť bývá pokládán zeměpán (viz např. Kunžvart, Dračí hrádek), v případě heřmanického strážního hrádku neposkytují písemné prameny a jeho původu žádné informace. Ačkoliv, jak bylo uvedeno, je objekt umístěn v samém centru tasovského dominia, Dolní Heřmanice vděčí za svůj vznik zřejmě rodu erbu lekna, který držel v 1. polovině 13. století rudíkovský statek (v letech 1234 - 69 se připomíná Heřman z Rudíkova - Hosák 1952, 75). Později byly Heřmanice součástí tasovského panství a od poloviny 14. století panství meziříčského. Vzhledem k absenci archeologického materiálu není možno vznik fortifikace datovat ani tímto způsobem. Přestože nejstarší zmínky o "strážích" podél Libické stezky se objevují již v prvním dokladu o její existenci, tedy v roce 1125 (Pospíšil 1994, 14; Drož 1902 - 03, 30), lze výstavbu věže nad Nesměřickým údolím položit nejdříve do 14. století, přestože podle Pospíšila

(1994, 18) přestala Libická stezka sloužit svému účelu již v polovině 13. století.

Lidový název hrádku "Templštejn" je zřejmě novějšího původu, je dáván do souvislosti s tradovaným založením Velkého Meziříčí templáři (Kratochvíl 1907, 42). Starší název lokality, uváděný již v tereziánském katastru roku 1750, zněl jednoduše "Hrad" (v názvu lesa). Ani stejný název na Šemberově mapě Moravy z roku 1881 o původu heřmanického hrádku nic nepoví. Problematiku jeho vzniku může zřejmě vyřešit pouze získání datovatelného archeologického materiálu, nebo případný archeologický výzkum.

Literatura: Doležel, J. 1994: Dvě málo známé středověké fortifikace Moravského krasu. *Archaeologia historica* 19, 177 - 189; Drož, B. 1902 - 03: O zemských stezkách pomezích a jejich strážnicích. *Žďárský obzor* 3, č. 2, 27 - 32; Hosák, L. 1952: K středověké kolonizaci porůčí horní Svatky a Oslavy. *Časopis Společnosti přátel starožitností* 60, 64 - 81; Kašička, F. - Nechvátal, B. 1990: Tvrze a hrádky na Prachaticku. *Prachatice: Kolektiv 1992: Polná 1242 - 1992. Polná: Konečný, L. - Kuča, K. 1988: Zjišťovací průzkum a rekonstrukce románského kostela sv. Petra a Pavla v Řeznovicích. AH 13, 385 - 400; Kratochvíl, A. 1907: Vlastivěda moravská II. *Místopis, Velkomeziříčský okres. Brno; Musil, F. a kol. 1987: Hradby a zámky na Moravě. Praha; Plaček, M. 1990: Fortifikace ke kontrole a zajištění středověkých komunikací. AH 15, 203 - 215; Poláček, I. 1993: Záchranné práce na "Hradisku" u Kozlova. *Přehled výzkumu za rok 1989, 90 - 91; Pospíšil, J. 1994: Stezka Žďársko-Libická. Žďár nad Sázavou; Procházka, R. 1994: Svitávka - Hradisko v 11. - 15. stol. *Castellologica bohémica* 4, 231 - 236; Slivka, M. - Plaček, M. 1986: Dračí hrádek při Borínce a jeho funkce. *Pamiatky - příroda* 15, 94 - 99.***

Hrad Ostrý

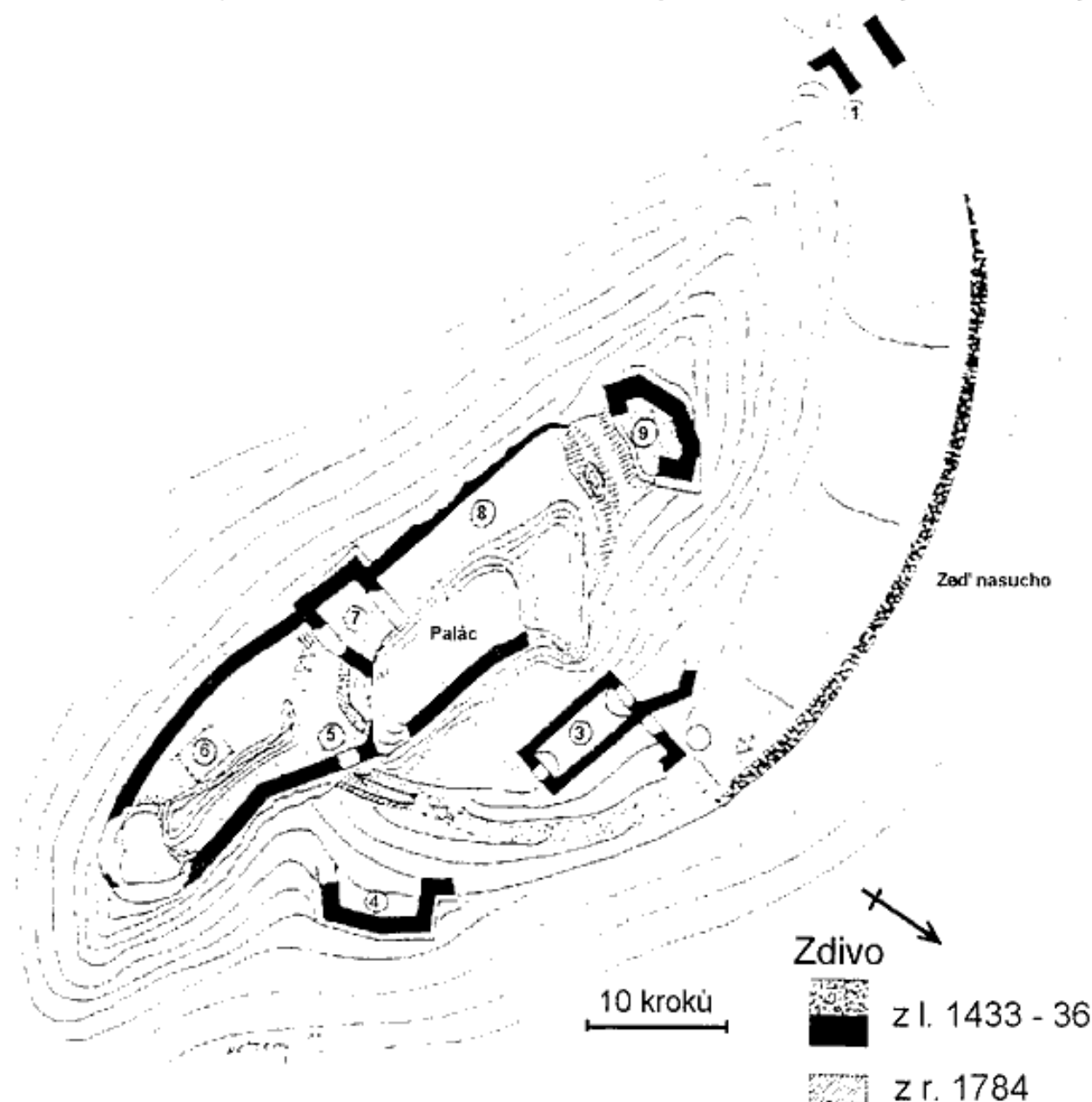
L. Wettengl

K hradům, kde tradiční velkou věž nahrazovala mnohoboká bašta, patřil zejména hrad Ostrý, jehož rozlehlé zříceniny korunují vrchol kopce nedaleko chvalně známé Milešovky v Českém Středohoří.

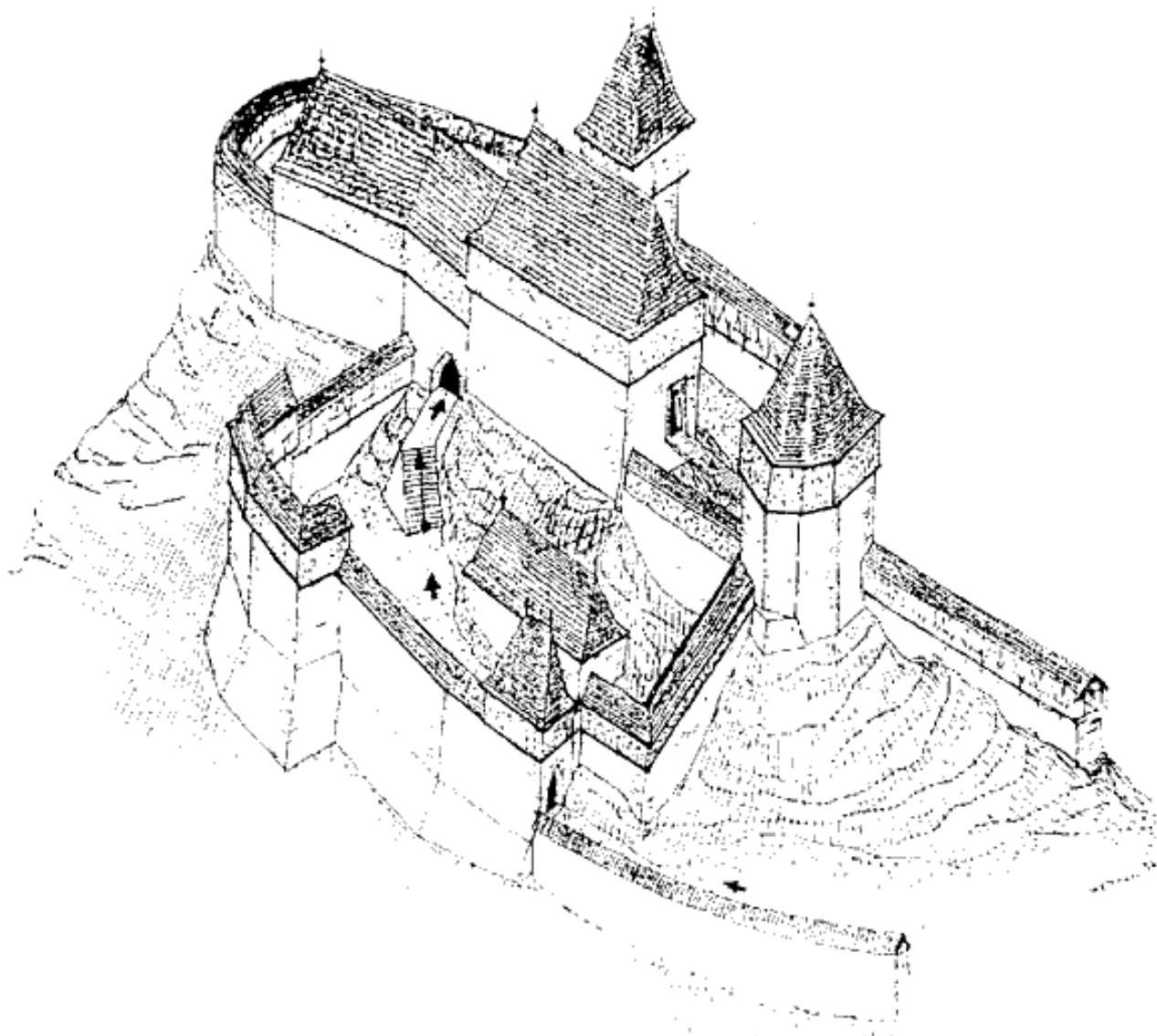
Hradní zříceniny zaujímají celé temeno hory a jsou založeny na třech terasách. Předhradí se rozkládalo na severní straně, pod delší stranou vysoko na skále založeného jádra. Přístup k hradu byl po dosud zachované cestě vedoucí po jižním svahu. Cesta končila na západě v bráně v podobě dovnitř otevřené hranolové věže, opřené pravou stranou (z pozice přichozího) o strmý skalnatý hřbet stoupající vzhůru k jádru hradu. Z brány dosud stojí nízké boční zdi vjezdu (stav r. 1980). Od brány

běžela při levé ruce přichozího nízká hradební zeď k druhé zděné bráně, která rozdělovala předhradí na dvě části, nižší a vyšší. Předhradí ukončovala na východě mohutná čtyřboká bašta s šikmým soklem. Její zříceniny tvoří dosud taras této části předhradí. Hned vedle druhé brány je základ obdélné budovy, z níž zbyl dosud zachovaný klenutý sklep.

Jádro hradu založené na samém vrcholu hory mělo tvar protáhlého oválu deformovaného tvarem základové skály. Celý tento hradbami uzavřený komplex byl rozdělen věžovou branou ve dvě části, na přední a zadní hrad. Přední část hradu byla přístupná po několika schodech branou prolomenou v boční zdi jádra, vlivem skály lo-

Ostrý u Milešova, půdorys z r. 1980. 1 - první brána, 2 - druhá brána, 3 - podsklepená budova, 4 - bašta, 5 - třetí brána, 6 - bývalý pivní šenk z r. 1784, 7 - čtvrtá věžovitá brána, 8 - nádvoří, 9 - šestiboká bašta.

Ostrý u Milešova. Pokus o hmotové znázornění hradu od severozápadu

meně. Z brány, jejíž ostění už dávno zmizelo, zůstala dosud zachována kapsa po závoře. Zajímavá je její další úprava. Vytěžovací klenební pas nad portálem ve zdi chyběl; nahradil ho zazděný trám, po němž zůstala nad vybouraným otvorem hluboká rýha s otisky v maltě použité při zazdívání.

Projdeme-li branou, vidíme vlevo dlouhý úzký hřeben uměle přitesané skály, táhnoucí se blízko severní hradby; skála ponechává mezi licem hradby úzkou proluku, užívanou jako sklep křídla, které se táhlo od brány k východu a jehož dvorní stěna, patrně jen hrázděná či roubená, využívala jako základ zmíněné přitesané skály. Zde, v této části hradu, vznikl koncem 18. století hostinec s tanečnou, který pak zničila mohutná větrná bouře.

Věžovitou branou, rozdělující hrad, se přichází dostal do jeho druhé, západní části, která byla obydlím hradního pána. Na severní straně tu stál obdélný věžovitý palác, založený na nejvyšším místě celého hradu. Z jeho oken musel být nádherný rozhled do celého kraje Středohoří s vévodčí Milešovkou na severu. Bohužel zůstalo z paláce jen holé místo lemované stopami severní zdi. Na

západě uzavírala jádro hradu šestiboká bašta, velice úzká a sploštělá, aby svým tvarem lépe vyhovovala obráncům, strežícím jak obě brány předhradí, tak zejména dlouhou cestu jeho přední částí. Zajímavé je, že bašta byla od palácového jádra oddělena příkopem tesaným ve skále, z něhož vyčnívá uměle zachovaný pylon čediče, jež patrně podepíral lávku spojující horní patra bašty s patrem paláce. Poloha bašty svědčí k myšlence, že stála oddělena příkopem mimo jádro hradu, jako samostatná část. Na kresbě K. H. Máchy z roku 1833 je však zachycena její vysoká zřícenina, spojená s boční hradbou palácového jádra, což ukazuje na to, že byla skutečně součástí jádra hradu, spojená s ním pevně hradbami. Od zmíněné bašty, z které se zachoval dodnes jen asi 3 - 4 metry vysoký kus zdi, běžela pravděpodobně nízká hradba po hřebeni skály dolů a spojovala tuto baštu s první branou hradu. Přesvědčit se o tom dnes už nemůžeme, neboť se na skále nezachoval jediný kus zdiva. Na Máchově kresbě je však zachycen kus zřícené hradby, spojený pevně s baštou.

Kolem roku 1433 se oddělil Václav Kapliř ze Sulevic od svého bratra Gerunka a na svém údělu si vybudoval hrad Ostrý. Vysoká skalnatá a strmá hora poskytla dostatek bezpečnosti a úzký čedičový hřeben posloužil k vybudování nutných hradních budov. Odpadly rozsáhlé zemní práce nutné u jiných hradních staveb a to významně přispělo k rychlé výstavbě hradu. Už v roce 1436 se Václav píše "seděním na Ostrém". Václav Kapliř byl zakladatelem větve významného rodu Osterských ze Sulevic. Žil ještě roku 1463, ale roku 1475 byl již mrtev, neboť v tom roce se po hradě Ostrém píše dědic, Václavův syn Zikmund. Druhý jeho syn Albrecht se roku 1478 přišel do Berouna a byl tudíž vyplacen penězi. Zikmund dlouho na Ostrém nebydlel, neboť v roce 1486 nebo krátce před tímto datem prodal hrad Ostrý Buškovi Milešovskému ze Sulevic, který byl bratrancem Zikmundovým a držel také nedaleký hrad Milešov. Po něm se stal majitelem Ostrého Kamaret ze Sulevic a na Újezdě. Ten připojil hrad po jeho koupi roku 1498 k panství Újezd. Kamaret v roce 1505 prodal mnohé pusté tvrze a statky a také hrad Ostrý Jindřichovi Vencelíkovi z Vrchovišť a krátce nato, roku 1508, byl hrad opět prodán, tentokrát Albrechtovi z Kolovrat a na Libštejně. Po Albrechtově smrti zdědili všechny statky jeho pastorkové, bratři Jan a Bernart z Valdštejna. Jan dostal roku 1517 hrad Ostrý a po jeho smrti jej zdědili jeho synové Jan a Albrecht. Bratři se roku 1528 o panství podělili - Jan si ponechal tvrz Újezd s vesnicemi, a Albrecht dostal Ostrý. V roce 1535 prodal zámek Ostrý a dvůr a ves Dlačkovice bratru Janovi, který hrad s vesnicemi připojil k tvrzi Újezdu. Hrad Ostrý byl tak od pánů definitivně opuštěn, již také pro svou vysokou polohu a obtížný přístup. Tvrz v Újezdě poskytovala pánům pohodlné

a prostorné bydlení, lepší, než-li skromný obdélný palác na samém vrcholu vysoké nepřístupné čedičové hory.

V roce 1548 Jan řečený starší zemřel a statky dědil jeho syn Jan mladší. Tento Jan prodal tvrz Újezd se dvorem, "zámek pustey Vostrey řečený" a příslušné vesnice Janovi Černínovi z Chudenic. V roce 1601 se pustý hrad v zápisech příslušenství tvrže Újezda již nepřipomíná. Kolem roku 1784 se jakémusi zedníkovi ze vsi zdálo o pokladech na hradě, i zažádal vrchnost na Újezdě, zda by mohl na hradě kopat a zřítit tu pivní šenk pro hosty. Vrchnost mu vyhověla a dala mu potřebné stavivo. Zedník na hradě postavil boudu a upravil rovný plac pro tančení. Jeho námaha však byla marná, kopal a kopal, mnoho zdí pobořil, ale peníze přesto nenalezl. Z rozčilení nad svým neúspěchem hrad ve zlosti opustil. Krátce na to, jednoho podzimního večera, se strhla prudká víchřice a smetla na hradě vše, co bylo ze dřeva. V 19. století se hrad stal cílem romantiků i návštěvníků nedaleké Milešovky. Básník Máje Karel Hynek Mácha hrad, podobně jako další mnohé okolní hradní stavby, při svém pobytu v Litoměřicích často navštěvoval a dokonce si hrad také nakreslil.

Dnes jsou zříceniny Ostrého malebnou kulisou romantické krajiny Českého Středoohoří a každý, kdo ho navštíví, nebude zklamán a pro krásu krajiny v širokém rozhledu naň milé vzpomenuťi podrží.

Použitá literatura: Čechy díl VIII. Středoohoří. Praha 1892; Mráz, B. 1988; K. H. Mácha Hradly spatřené. Praha: Sedláček, A. 1936: Hradly, zámky a tvrze Království českého XIV. 2. vydání, Praha; Zápisky o stavbě a vzhledu hradů v Čechách, roč. 1975 - 79, heslo Ostrý u Milešova. Nepublikovaná práce autora.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Internet a my

Počítačová síť **Internet** vznikla v USA. Její vlastnosti je, že nemá žádné centrum. To byl požadavek vojáků, aby nemohla být zničena nepřítelem. Nejprve se síť vyvíjela v akademickém prostředí, ale v poslední době se mohutně šíří mezi běžné uživatele. Dnes spojuje miliony uživatelů s tisíci servy. Kolik přesně se už nedá ani zjistit. Síť - pavučina - obepíná celou Zemi a postupně v ní uviznou všichni obyvatelé, tedy i hrado-logové. Dnes se Internet nachází v období první kolonizace, přesněji dobývání divokého Západu. Informace jsou bez ladu a skládku vrhány do sítě. Většinu stránek stále vytváří misionáři - nadšenci, kteří zdarma šíří své i cizí myšlenky. Tento krátký příspěvek by tedy měl být orientačním bodem v džungli.

Několik pojmů: **Server** - počítač, na kterém jsou uloženy informace, které jsou přístupné zájemcům - klientům. **Klient** - program na počítači uživatele, který zajišťuje spojení a zobrazuje data. **WWW** (World Wide Web) - "Pavučina obepínající svět" - označení servů a stránek. **Stránka** - text doplněný zvláštními značkami (např. pro tučné písmo, velikost a barvu, odstavce apod.) uložený na serveru. Stránky jsou vzájemně propojeny odkazy.

Současná nabídka informací na Internetu o hradech je pouze na populární turistické úrovni a specialistovi nic nového neřekne. Máme zájem dát na Internet to co tam patří, tj. kvali-

fikované, pro neodborníka obtížně přístupné informace. Abychom nemluvili jen teoreticky, připravujeme vlastní WWW stránku, na které budou umístěny informace o časopisu Iláška, edici Zapomenuté hrady, tvrze a místa a další materiály zpřístupněné pro toto médium. Stránku se pokusíme umístit sponzorský na některý server, zatím je k dispozici na disketě. Výhody publikování na WWW: nízká cena, možnost barevných obrázků, jednoduchá příprava, rychlost šíření myšlenek a to i do zahraničí, možnost komunikovat se stejně postiženými badateli. Zajímalo by mne, kdo z členů KASu má přístup na Internet a kdo by měl zájem publikovat tímto způsobem (pmikota@inf.ln.skoda.cz).

P. Mikota

Annaburg

Mezi vesnicemi Horšovem a Polžicemi (okr. Domažlice) se rozprostírá velká ohra obehnaná kamennou zdí. Zeď je podle J. G. Sommera dlouhá jednu mili¹⁾, podle A. Sedláčka tři hodiny chůze. Sedláček nám také sděluje, že byla vystavěna v 16. století, přičemž na její stavbu bylo použito zdiva ze strženě horšovské tvrže.²⁾ V jiném díle se uvádí vystavění ohory na počátku 17. století.³⁾ Jisto je, že byla založena Popely z Lobkovic.

V oboře byla soustava devíti rybníků,⁴⁾ které však byly v roce 1786 vysušeny.⁵⁾ Někdy po roce 1744, kdy již horšovo-

Zbytky Annaburgu se štukovou výzdobou

týnské panství patřilo Trautmannsdorfům, byl v oboře na ostrůvku jednoho z rybníků vystavěn lovecký zámček, pojmenovaný Annaburg. Svě jméno snad dostal na počest druhé manželky Františka Norberta Trautmannsdorfa, Marie Anny rozené z Herberštejna. V oboře se konaly slavnostní hony pro vysoké celebrity. Byl zde přítomen na počátku našeho věku například i anglický král Eduard VII.⁶⁾

Zámček Annaburg lze spatřit na velkém obraze horšovotýnského panství ve vstupním sílu zámku v Horšovském Týně, kde se prodávají vstupenky. Při návštěvě Horšovského Týna si Annaburg na obraze dobře prohlédnete, neboť jej už v takové podobě ve skutečnosti nelze spatřit. Ještě v "Hradech" z roku 1985 je uveden jako "dodnes zachovaný šestiboký (!) altán se čtyřhrannou věžičkou a dvojitou střechou o jedné centrální místnosti"⁷⁾, což je však v současnosti již zastaralá (a nepřesná) informace.

Návštívil jsem Annaburg 20. října 1996 a mohl si na střeše i věžičku sáhnout. Propadla se totiž do místnosti, kterou zastřešovala. Na některých místech uvnitř osmibokého altánu se na zdiích sloupla jednobarevná přemalba a objevily se ozdobné rokokové prvky, které ale pomalu likviduje děšť. Zvnějšku je na naznačených sloupech mezi okenními a dveřními otvory (se zbytky dřevěných ostění) zachovalá štuková výzdoba. Je ovšem myslím pouze otázkou krátkého času, než Annaburg úplně zmizí. Můžeme si tedy "odfajtkovat" další ztracenou památku...

Poznámky: 1) J. G. Sommer, Das Königreich Böhmen, Bd. 7, Klattauer Kreis, Prag 1839, str. 177. 2) A. Sedláček, Hrad, zámek a tvrz Království českého IX, Domažlicko a Klatovsko, Praha 1893, str. 115. 3) M. Bělohávek a kol., Hrad, zámek a tvrz v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV, Západní Čechy, Praha 1985, str. 26. 4) Viz poznámka č. 3. 5) Viz poznámka č. 1. 6) K. Liebscher, Die politische Amtsbezirk Bischofteinitz, Bischofteinitz 1913, str. 332. 7) Viz poznámka č. 3.

M. Dušil

RNDr. Josef Miler

V letošním roce oslavil předseda Klubu Augusta Sedláčka, pan doktor přírodních věd Josef Miler, půl století svého působení na tomto světě. Značná část hlavně novějších členů KASu jej osobně nezná a proto bych chtěl předsedu našeho klubu blíže představit. Bude to však značně obtížné, protože pan Miler je o své osobě velmi málo sdílný.

Josef Miler se narodil 20. ledna 1947 v Chebu v rodině železničáře. V letech 1962 - 1965 studoval gymnázium (tehdy SVVŠ) v Chebu, v letech 1965 - 1970 Matematicko-fyzikální fakultu University Karlovy v Praze. Po skončení studií nastoupil do výzkumného ústavu Škoda Plzeň (Ústřední výzkumný a zkušební ústav, pak Škoda Výzkum s.r.o.), kde pracuje podnes. Jeho koníčkem se stala archeologie, především výzkum hradů. Účastnil se vykopávek na Týřově, Klivočláte, v Pisku, tvrzisté v Nebězíněch, na Komberku, jím objeveném hradě u Nečtin a jinde.

S kamarádem Maxem Švábkem jsme byli asi v roce 1983 Pepou Milerem osloveni, zda bychom uvítali založení spolku, který by sdružoval zájemce o feudální sídla - hrad, zámek a tvrz. Pochopitelně že jsme byli pro, ale v duchu jsme nevěřili, že by takový spolek mohl vzniknout. Nejvíce nás odrazovalo "litání po oufádech", které tedy vzal na svá bedra Josef Miler. Proto jsem nyní oslavence vyzval, aby vyličil, jak vlastně zakládal Klub Augusta Sedláčka:

"Byl jsem požádán, abych sepsal své vzpomínky na zakládání KASu, a to především na to, co není nijak dokumentováno, co probíhalo převážně na neformální úrovni. Vše, co po tom zůstalo po letech, jsou dojmy. Proto jsem je sepsal poněkud emočně, formou bez svéráči kazajky oficiálnosti. Pokud se budou někomu zdát málo důstojně, přiznám se, že pro jisté životní situace nemám po ruce vhodnější slovní zásobu. Protože popisují téměř beze zbytku pouze své dojmy, nebudu mluvit o účasti dalších zakladatelů, i když samozřejmě existovali a významně se na počátek klubu zúčastnili. Výjimku chci učinit u zveřejněného Vladimíra Švábka, jemuž tímto věnuji svou věčnou vzpomínku.

Potřeba spolupracovat se je tak obecná lidská potřeba, že není ani třeba nijak zvlášť vysvětlovat původ nápadu na založení Klubu Augusta Sedláčka. Vzhledem k tomu, že existovala neformální skupinka lidí, kteří se o problematiku hradů hluboce a dlouhodobě zajímali, byl to celkem přirozený čin, o kterém snad nelze mluvit ani jako o nápadu. Co na této myšlence bylo troufalé, byla snaha uskutečnit ji ve státě ovládaném komunisty, jejichž ideologii bylo řídit zcela naše životy. To samozřejmě vedlo z mnoha důvodů k celkovému utlumení společenského života a k pokusu nahradit jej různými velice těsně řízenými a kontrolovanými pseudoaktivitami. Prvním nástrojem k tomu byla neexistence společnického zákona a existence jediné organizace v zemi (Národní fronty), jejímž

údem se každý spolek musel chtít nechtít stát. Druhou alternativou k tomu bylo, stát se údem nějaké státní instituce. Obě měla stejný háček. Nalézt někoho, kdo byl ochoten přijmout všechna rizika s tím spojená a vzít pod svou střešku skupinku nadšenců pro věci, které se nenosily v době, kdy by kulturtrágtři bolševického režimu nejrůznější cíly národ viděli v lidových krajích juchat za zvuků kymbálů a častušek a kdy jakýsi šilence v Tribuně dělil památky na třídně přátelské a nepřátelské. Jakákoliv aktivita byla přinejmenším podezřelá a samozřejmě vzápětí odhalena nějakým bystrým očkem jako protisocialistická. Tyto okolnosti nám byly i v době pokusu o založení KASu dobře známy, proto jsem při zakládání využil svých kontaktů mezi heraldiky a čerpal z jejich bohatých zkušeností v tomto směru. Heraldici totiž ve stejné sestavě několikrát změnili název i zřizovatele, vždy když některý z pečovatелů o naše duše našel jejich dočasný úkryt, kde pěstovali svoje perfidní protisocialistické hobby. Je celkem zřejmé, že heraldika a kastelologie byly v bolševickém cejchování v jednom pytli a naděje tudíž nebyly nijak valné.

Nebudu mluvit o místech, která jsem letmo kontaktoval. Většinou jsem našel pochopení, ale současně mi bylo sděleno, že strážce jejich duší takovou záležitost nemůže nikdy připustit, takže jednání skončilo po několika větech. Takových jednání bylo hodně. Přirozenou střešou pro takovýto spolek bylo nějaké muzeum. Ve velmi dobrých stycích jsme byli s muzeem v Plzni, ale toto muzeum se právě nacházelo ve stavu akutního pruseru, když se našla jakási absurdní záminka k likvidaci jejich archeologického kroužku, velice sympatické a úspěšné aktivity muzea pro mládež. Tato záležitost byla pak záminkou pro nadřazené na KNV k blokování všech snah muzea o cokoliv. Druhým místem, byl trochu z ruky, kde jsme měli též velice dobré vztahy, bylo muzeum okresu Plzeň-sever v Mariánské Týnici. Zde jsme s jednáním pokročili nejdále, protože neměli v daném okamžiku žádné problémy přesahující každodenní normu, a odtud jsem si také odnesl nejabsurdnější zážitek z celé akce. Založení totiž předpokládalo posvěcení celé akce nadřazeným kulturtrágrem, v jehož pašaliku jsme se pohybovali (oficiálně vedoucí odboru kultury ONV Plzeň-sever), s neskutečným jménem Karfiol. Tudíž jsem se oficiálně ohlásil a dostavil se k rozhovoru. Muž mně dříve osobně zcela neznámý, o kterém jsem pouze slyšel od různých známých jako o postrachu čehokoliv rozumného, se na první pohled jevil jako nenápadný pívni strejce, ale jak otevřel ústa (hubu), pochopil jsem, že jsem cestu vážil zcela zbytečně. Působil dojmem člověka, který držel naposledy v ruce knihu když musel ve škole odevzdat slabikář a který nabíjí, když slyší slovo kultura.

Po pokusech na všech místech, která mne jen napadla, jsme na tom byli stejně jako na začátku. O celé věci jsem promluvil s kolegou v práci, který měl zkušenosti s organizováním nejrůznějších akcí všeho druhu. Ten mi navrhl zkusit štěstí v tehdejší Závodním klubu ROH Škoda (později přejmenován na Dům kultury ROH). Zde jsme překvapivě našli pochopení a po několika jednáních, za projevené morální podpory Archeologického ústavu a jmenovitě PhDr. Tomáše Durdíka, což na daném místě mělo významnou váhu, jsme uspěli. Existence KASu zde pak přes různé peripetie a obtíže byla možná až do doby, kdy se mohl stát spolkem podle zdravého rozumu a bohuďák již i rozumných zákonů. A nebylo to vždy jednoduché vzhledem k tomu, že i představitelé Domu kultury měli své nadřazené a strážce svých duší. Přesto jsme zde za jejich pomoci prožili šest úspěšných (alespoň doufám) let a dožili se lepších časů. Patří jim za to dík."

Tolik o založení KASu jeho zakladatel. Snad stojí za to připomenout, že jsme v Domě kultury nikdy neměli vlastní klubovnu jako jiná zájmová sdružení. Josef Miler se pochopitelně stal předsedou klubu a po rozdělení klubu na pobočky předsedou pobočky Plzeň a předsedou nejvyššího orgánu

KASu, Rady. Josef Miler byl výkonným a technickým redaktorem při vydávání Ročenek Klubu Augusta Sedláčka. Vlastní redakční práce probíhaly v rozestavěném domě Vladimíra Svábka ve Vuchově, na dvouřech položených přes dvě tvárnice. Svou známostí s PhDr. Tomášem Durdíkem, s nímž se účastnil mnoha průzkumů hradů, zajistil oslavenec vydávání Ročenek v podstatě bez zásahů do jejich obsahu ze strany nadřazených orgánů. Josef Miler pracoval dále na znění stanov KASu a stál u zrodu klubového časopisu Hláska. Až do čtvrtého čísla sborníku Castellologica bohémica, který nahradil původní Ročenky KASu, byl členem jeho redakční rady. Nejvíce ho vždy přitahovaly hrady, jejichž zbytky již téměř nebyly v krajině patrné. Žertem jsme takovým hradům začali říkat hrady Milerova typu. Z jeho pera vzešly následující tituly:

J. M.: Česká Břiza, okr. Plzeň-sever. Výzkumy v Čechách 1978-1979, s. 18. Praha 1982.

J. M.: Lokalizace dvou středověkých opevněných sídel v okrese Plzeň-sever. Mínoštin Západočeského kraje XVIII, s. 269-271, Plzeň 1982.

I. Bukačová - J. M.: František Alexandr Heber. Ročenka Klubu Augusta Sedláčka 1985, 5-24. Plzeň 1985.

J. Anderle - J. M.: Vrība, k.ú. Vrība, o. Plzeň-sever. Ročenka KASu 1985, s. 112-119. Plzeň 1985.

J. M. - Z. Procházka: Tvrziště v Dolním Ihoetckém rybníku, k.ú. Lhota, obec Černošín, o. Tachov. Ročenka KASu 1985, 119-121. Plzeň 1985.

J. M.: Trojany, okr. Plzeň-sever. VVČ 1982-1983, 184. Praha 1985.

J. M. - P. Valenta: Mašín, k.ú. Úněšov, o. Plzeň-sever. Ročenka KASu 1986, 102-109. Plzeň 1986.

J. M. - P. Valenta: Hrad Nečtiny, k.ú. Lešovice, O. Plzeň-sever. Ročenka KASu 1987, 78-87. Plzeň 1987.

J. Bašta - J. M.: Hracholusky, o. Hřebečnický, okr. Rakovník. VVČ 1984, 1985, 59. Praha 1987.

J. M.: Lhota, o. Černošín, okr. Tachov. VVČ 1984-1985, 104. Praha 1987.

J. M.: Velký Vřešřov hrad, okr. Trutnov. VVČ 1984-1985, 222. Praha 1987.

J. Čihák - Z. Fritz - J. M. - P. Valenta: Povrchový průzkum hradu Frumštejna, Castellologica bohémica 1, 201-214. Praha 1989.

J. Anderle - J. M. - Z. Procházka - P. Rožmberský: Týnecký cyklus vedut. CB 1, 335-345. Praha 1989.

J. M.: Několik slov o Klubu Augusta Sedláčka. Hláska I, 1-2. Plzeň 1990.

Z. Fritz - J. M. - F. Tomiček - P. Valenta: Povrchový průzkum hradu v Oráčově. CB 2, 79-86. Praha 1991.

J. M.: O jednom zmizelém tvrzišti aneb o bidě naší památkové péče a historického místopisu. Hláska II, 7-9. Plzeň 1991.

J. M.: Poznámka k článku Tvrziště v Podbořánkách. Hláska II, 45. Plzeň 1991.

J. M.: Poznámka k článku Tvrziště na okrese Sokolov. Hláska III, 8. Plzeň 1992.

J. M.: Ještě k problému soupisů. Hláska III, 28-29. Plzeň 1992.

J. M. - P. Valenta: Povrchový průzkum Hrádku u České Břizy. CB 3, 257-260. Praha 1993.

J. M. - P. Rožmberský: 10 let Klubu Augusta Sedláčka. Hláska V, 1-2. Plzeň 1994.

J. M. - P. Valenta: Lešovice, okr. Plzeň-sever. VVČ 1990-1992, 167. Praha 1995.

Organizační schopnosti a osobnost dr. Josefa Milera jsou pro KAS nepostradatelné. Když v první půli devadesátých let v chaosu budování kapitalismu neměl tolik času pro klub, bylo to citelně znát. Nyní oslavenec mimo svých předsednických funkcí zastupuje šéfredaktora Hlásky, je členem správní rady nadace České hrady, pro jejíž edici Zapomenuté hrady, tvrže

a místa píše publikaci o hradu Vrtbě. Dále společně s dalšími autory pracuje na dodatcích k Sedláčkovým Hradům, které by snad měly být součástí třetího vydání. Jeho největším přínosem pro kastelologii zřejmě bude připravovaná databáze slechtičských sídel. Počítačově zpracované objekty bude možné porovnávat z mnoha úhlů pohledu, což přinese dosud netušené možnosti a pohledy kastelologii vpřed.

Na závěr bych chtěl RNDr. Josefu Milerovi jménem všech členů KASu poděkovat za jeho dlouholetou činnost ve prospěch klubu i kastelologie a popřát mu do další padesátky hodně zdraví a badatelských úspěchů.

P. Rožmberský

Už jste četli...?

Archaeologia historica 21/96. Sborník příspěvků z XXVII. konference archeologie středověku v Hradci Králové v r. 1995. Vydaly Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Muzeum východních Čech v Hradci Králové v r. 1996. 536 str., cena 270 Kč. Z obsahu: F. Kašíčka: Prostředí feudálního sídla a církve v jihočeské vesnici **Dobruší**. V. Razim: Sakrální stavby v systému obrany středověkých měst. M. Plaček: Opevněný kostel (reflexe spojení laického a církevního světa na příkladu Sedmíhradska). T. Durdík - P. Bolina: Hradý pražského biskupství (arcibiskupství). P. Chotěbor: Pokus o srovnání tvrzí laické a církevní vrchnosti. I. Hrdlička - B. Nechvátal: Fyzikální nedestruktivní průzkum knížecí a královské akropole na **Vyšehradě**. I. A. Rutkay: Sídlo pánů ze Šimonovic v středověku. M. Bóna: Výsledky stavebno-historického výzkumu kaštieľa v **Partyzánskom**, časť Šimonovany. J. Labuda: Starý zámek v **Banskej Štiavnici** - výsledky archeologických výskumov. M. Bálek - J. Unger: Ohrazené středověké vesnice na jižní Moravě. I. Boháčová: Nejstarší stratifikovaná keramika a studium hradištního opevnění **Pražského hradu**. Z. Měřinský - F. Zumpfe: Kachle malého formátu z Jihlavy a hradu **Rokštejna** a jejich ikonografie.

Z. Brachtl 1995: **Kovové a kostěné předměty z hradu Kaltenštejna**. Vydalo Okresní vlastivědné muzeum v Šumperku. 26 str., 8 obr., cena 10 Kč. Publikace předmětů ze 14. - 15. stol. nalezených po "takyarcheologických" ve zříceninách hradu Kaltenštejna u Žulové.

Zprávy památkové péče LVI/1996. Vydává Státní ústav památkové péče z pověření MK ČR. P. Chotěbor: K problematice velkých a dispozičně složitějších českých tvrzí (č. 1 - 2). I. Svoboda: Ke stavebnímu vývoji zámku **Lipka** na Chrudimsku (č. 1 - 2). K. Křížová: Zámek v **Kuníně** a úsudky jeho sbírky (č. 3). M. Mžýková: Sgrafitová architektonická výzdoba tzv. klenotnice zámku v **Telči** (č. 5 - 6). K. Křížová: K nové publikaci o zámku **Konopiště** a osobnosti Františka Ferdinanda d'Este (č. 5 - 6). M. Mžýková: Joseph Abel a jeho neznámá díla v colliredo-mansfeldské sbírce v **Opočně** (č. 7 - 8). V. Gírša - P. Macek: Obnova exteriéru zámku v **Zákupech** (č. 9 - 10). J. Urban: Zámeček, v němž se zastavil čas (**Pakoměřice**) (č. 9 - 10). M. Plaček 1996: **Hradý a zámky na Moravě a ve Slezsku**. Vydalo vydavatelství LIBRI Praha, 439 str., 432 obr., cena 185 Kč. Pokračování předchozích encyklopedií vydavatelství LIBRI o českých zámcích a českých hradech. Zahnuje všechny významnější hrady a zámky Moravy a Slezska - 365 objektů.

F. Krejča: Zpráva o průzkumu podzemí zámku v **Proseči** u Pošné (okr. Pelhřimov). *Speleo* 23/1996, s. 57 - 61, 2 obr. Příspěvek o průzkumu a dokumentaci podzemních prostor prosečského zámku z června 1996 speleology ze ZO Chýnovská jeskyňe.

J. Úlovec: **Konipas** u Hotepníka. Příspěvek k dějinám zaniklého hradu a panství. Vlastivědný sborník Pelhřimovska 7/1996, s. 47 - 63, 4 obr. Jedná se o zaniklé feudální sídlo z 2. pol. 13. st. v SZ části pelhřimovského okresu na okraji vesnice Březina.

M. Mysliveček - L. Koulová - F. Vrbenská 1996: **Čas hradů v Čechách 3**. Vydalo nakladatelství Horizont v Praze. 272 str., cena 295 Kč. Poslední díl trisvazkového výletu po našich panských sídlech, tentokrát v severovýchodních Čechách.

R. Platt 1966: **Středověký hrad**. Z anglického originálu vydalo nakladatelství Slovart v Praze. 30 stran. V deseti kreslených průřezech částí hradu se nabízí pohled do všech jeho zákoutí. Názorné obrázky doplněné spoustou faktů, zajímavostí a detailů ze života středověkého hradu nezaumou jen dětského čtenáře, jemuž je kniha především určena, ale nové poznatky zde najde i vážný zájemce.

J. Teplý 1996: **Pernštejnové ve 13. - 14. století**. Vydalo Východočeské muzeum Pardubice a Historický klub (pobočka Pardubice). 89 stran. Autor na základě historických pramenů rekonstruuje nejstarší dějiny rodu erbu zubří hlavy včetně jejich panství a opevněných sídel.

L. Jan 1995: **Obléhání hradu Pernštejna v roce 1645**. Vydal Památkový ústav v Brně. 27 str., 14 obr. Neúspěšné obléhání hradu švédskými vojsky. Autor mimo jiné vyvrací už tradičně tvrzeň, že následkem činnosti švédských dělostřelců bylo zničeno a muselo být odstraněno dřevěné patro s podsebitím na hranolové věži.

A. Prudká: Archeologický výzkum hradu **Plumlova**. Zpravodaj muzea Prostějovska 1/1995, s. 1 - 15, 11 obr. Závěry archeologického výzkumu prostějovského muzea z let 1993 - 1995. Při výzkumu zjištěn bergfrit o průměru 10,2 m, vnitřním průměru 4,2 m. Potvrzena bergfritová dispozice, dle autorky byl zakladatelem hradu patrně Mikuláš Opavský I.

Sborník Společnosti přátel starožitností 4/1996. K významnému jubileu PhDr. et JUDr. Dobroslava Líbala vydala SPS. Z obsahu: T. Durdík: Pozůstatky zástavby s románskými architektonickými prvky v areálu dolního hradu na **Křivoklátě**. P. Bolina: **Pustiměř** - průsečík několika problémů moravské historie. V. Dohnal: Gotické přestavby **Olomouckého dómu** a kaple v jeho sousedství. J. Úlovec: Tvrz v **Těšetinech** u Klatov. P. Břicháček: Drobná pozdně gotická plastika z hradu **Landštejna**. M. Flegl: Středověký dvorec v **Praze - Střešovicích**. J. Slavík: Gotické opevnění hradu **Potštejna**. J. Kozdás: Zámecký soubor v **Uherčicích** na jižní Moravě v roce 0.

J. Hručíl

Z hradů, zámků a tvrzí

Na zámku v **Náchodě** byly v dlouhodobě neužívaném 2. patře hlavního křídla sneseny podhledy a odhaleny renesanční trámové malované stropy, zjištěné již v roce 1985. Stropy budou postupně restaurovány a zpřístupněny veřejnosti. Otázkou ovšem zůstává kdy, protože rozpočet Památkového ústavu v Pardubicích byl pro letošní rok nadřizovanými orgány značně zkrácen. V loňském roce byla vyměněna střecha na vstupním (tříednickém) traktu, která hrozila zřícením. Medvědi v hradním příkopu jsou i v zimním čase středem zájmu návštěvníků, oblíbená Zámecká restaurace je však kvůli rekonstrukci uzavřena.

Zámek v **Chvalkovicích** (okres Náchod), po roce 1989 opuštěný před započátkem rekonstrukce a posléze restituovaný soukromému majiteli je na prodej za 3,5 miliónu korun.

Na prodej je stále barokní zámek **Skalka u Dobrušky** (okres Rychnov nad Kněžnou), cena klesla až na 8 miliónů korun.

Realitní kanceláře nabízejí k prodeji i zámek v **Rokytnici v Orlických horách**, využívaný po dlouhá léta jako školící zařízení železnice, cena se vyšplhala na 60 miliónů korun.

Na zámku v **Novém Městě nad Metují** pokračují obnovovací práce. V loňském roce byla vyměněna nekvalitní krytina z tažených tašek za ražené hobrovky. Nedostává se však peněz na dokončení statického zajištění ojedinělé renesanční polygo-

nální bašty Špýchar a zahájení rekonstrukce opěrných stěn zahrad.

V **Rychnově nad Kněžnou** pokračují opravy fasád na tak zvaném 3. nádvoří. v loňském roce byla opravena podstatná část ohrazení parku.

V **Kosteletě nad Orlicí** se připravuje rekonstrukce klasičistního Nového zámku, zdevastovaného provozem Výzkumného ústavu pro chov prasat. V zámku budou po obnově zpřístupněny reprezentační prostory přízemí, čímž staronovi majitelé splní dlouholeté přání své i pracovníků památkové péče. Originální zařízení zámku z první poloviny 19. století se totiž v úplnosti dochovalo dodnes a místnosti zámku budou obnoveny a vybaveny podle dokumentárních kreseb z minulého století.

Zámek v **Pardubicích** připravuje vedení Muzea východních Čech v Pardubicích na zpřístupnění reprezentačních sálů, zrekonstruovaných v průběhu posledních let. V loňském roce bylo opraveno vstupní průčelí a nádvoří. Věříme, že o nádherných interiérech perštejnského a posléze cisáfského zámku budeme moci referovat podrobněji v některé z dalších Hlášek.

V **Opočně pod Orlickými horami** stále nejsou ukončeny restituční spory, do zámku se však v závěru loňského roku vrátil obraz Dvanáctiletý Ježíš v chrámu, výborné dílo následovníka Hieronyma Bosche, které je zřejmě vzorem ostatních kopií, dochovaných ve sbírkách po celém světě. V loňském roce byla zřízena izolace v části arkád, kde zatékající srážková voda ničila klenby.

Na prodej je stále zámek **Nové Hrady** (okres Chrudim), restituovaný rodinou Čerýchových, velkolepá rokoková stavba, částečně opravená v osmdesátých letech.

J. Slavík

Dne 2. července 1996 se konalo slavnostní otevření státního zámku **Uherčice** (okr. Znojmo). Zpřístupněna byla zámecká kaple a první patro západního arkádového křídla. Rozsáhlá oprava zdevastovaného objektu začala na konci roku 1995.

V r. 1996 byla zpřístupněna velká věž na **Křivoklátě** (okr. Rakovník). Podstatná část instalace je věnována dějinám lovu. V nejvyšším podlaží jsou umístěny historické veduty hradu Křivoklátu.

Státní zámek **Hluboká** (okr. České Budějovice) získal v roce 1996 z hlediska návštěvnosti první místo v Čechách. Objekt si prohlédlo asi 230 tisíc návštěvníků z ČR i ze zahraničí. Na dalších místech se "umístily" Český Krumlov, Jindřichův Hradec a Červená Lhota.

Na renezančním zámku později barokně přestavěném v **Boludicích** (okr. Znojmo) probíhají stavební úpravy jak interiéru, tak i exteriéru na dům pečovatelské služby. Úpravuje se zámecký areál, dochází k opravě střechy objektu a instalaci osvětlení.

Prodej barokního zámku v **Lukách nad Jihlavou** (okr. Jihlava) se zřejmě v brzké době neuskuteční, neboť obec nemá žádného zájemce. A to i přesto, že za něj v současnosti požaduje již jenom 20 milionů Kč. K zámku navíc patří i rozsáhlý vzácný park, který ovšem bez majitele postupně chátrá. Na rok 1977 zahrnul místní obecní úřad do plánu opravu střechy zámku. Objekt nabízí k prodeji Realita s.r.o., Jihlava.

z tisku J. Hrnčíř

Zprávy z klubu

Rada

Zasedání Rady KASu se koná ve středu 27. srpna od 17.00 hod. v pivnici Na růžku v Purkyňově ulici v Plzni. Každá pobočka má právo vyslat na jednání Rady na každých započatých 50 členů jednoho svého zástupce. Žádné návrhy na body jednání dosud nebyly vzneseny. Pobočky mohou své návrhy ještě zaslat písemně na adresu KASu.

Redakce Hlášky se omlouvá za chybu v titulku úvodního článku minulého čísla Hlášky. Při sazbě "vypadlo" písmeno

"h". Opravte si tedy název článku takto: Tvrz a vladycká sedění v Chlumčanech.

Adresář členů klubu pokračuje pobočkou Praha: René Bezvald, Hlívická 416/K 27, 181 00 Praha 8 - Bohnice. Mgr. Dana Cílová, Navigátorů 600, 161 00 Praha 6. Ing. František Černý, nám. Svobody 1, 160 00 Praha 6. PhDr. Zdeněk Dragoun, Amfirová 1899, 155 00 Praha 5. Zvonimír Dragoun, Milady Horákové 77, 170 00 Praha 7. PhDr. Tomáš Durdík CSc., Lumačova 861, 152 00 Praha 5. Marek Dušil, Holandská 38, 100 00 Praha 10 - Vršovice. PhDr. Martin Ebel, U laboratoře 21, 162 00 Praha 6. Ing. Miroslav Fuchs, Na Petynce 32, 160 00 Praha 6. Ing. Jan Fulík, Nad starou pískovnou 1281, 156 00 Praha 5 - Zbraslav. PhDr. František Gabriel, Žižkova 528, 470 01 Česká Lípa. Ing. Milan Gelnar, U družstva Život 10, 140 00 Praha 4 - Nusle. Václav Haber, Jaromírova 2, 128 00 Praha 2. Pavel Hartl, Jiráskova 9, 792 01 Bruntál. Miroslav Heintl, 28. pluku 13, 101 00 Praha 10. Zdeněk Hejman, Podjavorinské 1609, 149 00 Praha 4 - Litochleby. Ing. Jiří Hessler, Požernická 467/44, 108 00 Praha 10. Ing. Pavel Hlavenka, Litoměřická 14/1604, 415 01 Teplice. RNDr. Martin Holý, Bítovska 1222, 140 00 Praha 4, Daniela Houšková, Jičínská 5, 130 00 Praha 3. Ing. Ladislav Hudec, Průběžná 1830, 100 00 Praha 10. Petr Felix Chudoba, Mongolská 5, 160 00 Praha 6. Libor Janošek, Na sídlišti 694, 747 87 Budišov nad Budišovkou. Mgr. Jiří Jánšský, Nad Iesem 10, 147 00 Praha 4. Jaroslav Jásek, V jezírkách 1538, 149 00 Praha 4. Zdeněk Jefábek, Vlašská 13, 118 00 Praha 1. Ing. arch. František Kašíčka, ul. Národních hrdinů 196, 190 12 Praha 9 - Dolní Počernice. PhDr. Helena Klímová, Říčanova 7, 169 00 Praha 6. Karel Knop, hrad Kost, 507 44 Líbošovice. Miroslav Kovář, Kyselo-va 1186, 182 00 Praha 8. Jiří Krofta, ul. Plukovníka Mrázce 1190, 110 00 Praha 10. PhDr. Ladislav Kurka, Věkova 50, 147 00 Praha 4. Lucie Kursová, U kostela 17, 466 04 Jablonec nad Nisou. Martin Müller, Mirovická 1120, 180 00 Praha 8. Jan Musil, Korunní 44, 120 00 Praha 2. Michal Němeček, 251 66 Senohraby 145. Ing. Jaroslav Panáček, Jižní 1842, 470 01 Česká Lípa. Ing. Jindřich Pelíšek, Na Farkáně III 33, 150 00 Praha 5. Pavel Piekny, Alžirská 639, 160 00 Praha 6 - Vokovice. Zdeněk Portych, Na Jezerec 26, 140 00 Praha 4. Ing. Pavel Potůček, Na Poffěi 42, 110 00 Praha 1. Josef Pražák, Masarykova 899, 252 63 Roztoky. Tomáš Raichl, Žižkova 424, 473 01 Nový Bor. Miroslav Režňák, Bojasova 1245/7, 182 00 Praha 8. Kamil Roedl, Zbraslavské nám. 454, 156 00 Praha 5 - Zbraslav. Václav Rýsler, Navigátorů 600, 161 00 Praha 6. Libor Smutka, Zupkova 1393, 149 00 Praha 4. Ivo Stránský, Kolínská 358, 533 12 Chvaletice. Jiří Synek, ul. Svornosti 33/807, 150 00 Praha 5 - Smíchov. Zdeněk Syrový, Husinecká 541/13, 130 00 Praha 3. Petr Šufránek, Vlastislavova 581/14, 140 00 Praha 4. Doc. ing. arch. Jiří Škabradla, CSc., Salvátorská 8, 110 00 Praha 1. Jan Štrobach, Střešovicská 1015/45, 162 00 Praha 6. Martin Tomášek, Střelecká 3, 466 01 Jablonec nad Nisou. Tomáš Tomíček, Mladé fronty 1620, 149 00 Praha 4. PhDr. Jiří Úlovec, U jezera 2042, 155 00 Praha 5 - Lužiny. Ing. Petr Valenta, Protivova 2/1387, 149 00 Praha 4. JUDr. Jiří Varhaník, V bytovkách 784/2, Praha 10 - Uhřetíněves. Členem je také Mgr. Pavel Buchtele, jehož registrační kartu dosud Rada neobdržela. Změny (tituly, adresy) laskavě ohlašte Radě.

Pobočka Hradec Králové

Zpráva o činnosti v r. 1996: Pobočka měla 20 členů, volebné orgány pracovaly v nezměněném složení. Uskutečnily se celkem 4 schůze s průměrnou účastí 6 členů. Na schůzích se diskutovalo o výsledcích odborné činnosti členů, pobočka zaujala stanovisko k vydávání sborníku ČB a rozhodla se pro nákup hotového díla. Též bylo referováno o nové literatuře. Schůze probíhaly v příjemném prostředí archeologického oddělení Muzea východních Čech v Hradci Králové.

Snahy o spojení vycházkové činnosti s jinou příbuznou organizací se zatím nevydařily. 8. června 96 se uskutečnila vycházka na Jičínsko a 16. listopadu do okolí Cerekvice nad Bystřicí a Vřeštova, obě se zajímavým programem. Pro nepříznivé počasí se neuskutečnila další etapa průzkumu tvrzišť na Hradecku.

Zpráva o hospodaření v r. 1996: Zůstatek: 2611,50 Kč. Příjmy: 2468,90 Kč (čl. příspěvky, doplatky CB 4, předplatné Hlásky, CB 5 a SPS 4, úroky). Výdaje: 2043,20 (poplatky Radě, doplatky CB 4, předplatné Hlásky, CB 5 a SPS 4, poštovné, kancelářský materiál, přeplatky). Zůstatek: 3037,20 Kč.

J. Slavík

Pobočka Praha

Na 2. dubna 97 svolal výbor pražské pobočky členskou schůzi. Hlavním tématem byl tradiční zájezd. Přítomných 30 členů bylo seznámeno s programem zájezdu - návštěva jižního výběžku Čech s vyjezdem na dva dny přes hranice. Byla vybrána závazná záloha 1100 Kč na osobu. Schůze byla spojena s rozdíláním Hlásky a prodejem odborné literatury. Na závěr se uskutečnily přednášky F. Gabriela o výsledku archeologického průzkumu zbytku hradu v České Lípě a J. Varhanika k některým detailům na strakonickém hradě.

Zpráva o tradičním květinovém zájezdu: 7. květen 1997 - příjezd do Rožmberka, ubytování v obytné budově nového zámku. 8. květen - výjezd přes hraniční přechod Studánky do Horních Rakous. Navštíveny objekty Brunwald (býv. lovecký zámek), Piberstein (hrad), Sprinzenstein (vícekrát z hradu přestavěný zámek), Fannberg (zbytky hradu), Altenhof (zámek na místě hradu), Falkenstein (zřícenina hradu), Ramariedl (hrad), Marsbach (hrad - zámek), Neuhaus (zbytky hradu, zámek), Wausenberg (zřícenina hradu, zámek v obci). 9. květen - Dornach (zřícenina hradu), Weinberg (zámek), Kronst (zřícenina hrádka), Reichenau (zříc. hradu), Lobenstein (částečně zachovalý malý hrad), Lichtenhag (zříc. hradu), Rottenegg (zříc. hradu), Eschelberg (zříc. hradu obklopená stavbou zámku), Oberwallse (zříc. hradu). 10. květen - již po české straně: Tichá (věžovitá tvrz), Loužek (zříc. hradu), Sokolci (zbytky hradu), Pořešín (zříc. hradu), Velešín (zbytky hradu), Doudleby (slovanské hradiště, též možné zbytky tvrze v již. frontě dvora čp. 28 západně pod kostelem. Obdélná přízemní budova krytá sedlovou střechou se vstupem s got. sedlovým portálem má též na jižní fasádě got. ostění jednoho z okének. Pod budovou dva cihlou valené klenuté sklepy). Divčí Kámen (zřícenina hradu). 11. květen - ráno prohlídka válečné věže raně got. Horního hradu a prohlídka Dolního hradu v Rožmberku, pak Vyšší Brod (klášter se zbytky opevnění), Vitkuv Kámen (zřícenina hradu), osada Svatý Tomáš (vyhořelý lovecký zámek tyrolského typu), Kuklov (zbytky hradu a zříc. kláštera), Vítějovice (zříc. hradu, v obci částečně dochované tvziště JZ od čp. 2, kde dochována malá renes. sýpka). odjezd do Prahy. Zájezdu se účastnilo též několik členů KASu z Plzně, počasí mimo prvního dne přílo, ubytování slušné. Závěrem poděkování výboru za přípravu.

J. Šynek

Pobočka Plzeň

Na jarní členskou schůzi, která se mimořádně konala ve sklepení plzeňské radnice, bylo přijato devět nových členů

a pro neplacení členských příspěvků bylo vyřazeno z evidence 18 členů. Dále proběhla diskuse o zamýšlené výstavě modelu hradu a o obohacení činnosti pobočky o poznávací zájezdy, aniž by schůze došla k nějakému závěru. Poté následovala velmi zajímavá přednáška ing. Anderleho o nových zjištěních na hradech Volfštejně a Valdeku.

Jarní vycházka na Zbiroh 19. dubna se účastnilo více než 40 členů a přátel pobočky (též z pobočky pražské). Pan podplukovník Kopecký provedl přítomné po hradě - zámku a podal nám fundovaný výklad. Organizátoru vycházky Tomáši Karlovi a panu podplukovníkovi ještě jednou děkujeme. Nejvíce zaujala stará věž na jaspisové skále, která ovšem nebyla přístupná, a jedna z nehlubších hradních studní, kterou průvodce osvětlil vhozenými hořícími novinami. Vycházku pronásledovala opět nepřízeň počasí - déšť přešel ve sněžení. Většina účastníků se po prohlídce Zbiroha pospíchala ohrát do místních restaurací, někteří si ještě prohlédli zbirožský kostel a pak se téměř všichni vrátili domů. Na hrad Řebřík dorazilo jen několik lidí autem.

Výbor pobočky zorganizoval zájezd, který se koná v sobotu 6. září. Odjezd autobusu v 7.00 hod. z Papírnické ulice (u Plzeňské papírny), návrat ve večerních hodinách. Navštívíme hrady Angerbach, Krakovec, Libštejn a Krašov, hradek Delibu a tvrz ve Svině (oběd v Liblíně). Plánovaná trasa se ještě může pozměnit podle situace. Zálohu 100 Kč na jedno místo vybírá dr. Miler na schůzkách pobočky (možno vyjednat i telefonicky na č. 7044935 do práce, 275897 večer domů). Bude-li dostatečně obsazen autobus, bude zaplacená záloha stačit (v případě neúčasti se záloha nevrací). Proto vezměte s sebou své příbuzné a známé - autobus má 45 míst. V případě velkého zájmu platí, že jede ten, kdo dříve zaplatil zálohu. Schůzky pobočky se konají každou první středu v měsíci od 16.00 hod. v pivnici Na růžku v Purkyňově ulici, kde je rezervována místnost. Krátké schůze výboru se budou nadále konat v téže termínu, od 16.00 do 16.30 hod., v kanceláři ing. Fritze v přízemí objektu v Martinské 2 (přístup též z Kopeckého sadu 11 přes dvůr).

Pobočka Zlín

4. 1. 1997 se asi 15 členů a příznivců pobočky zúčastnilo zimního výstupu na hrad Helfštýn. Počasí nebylo právě nejpijemnější, ale zato jsme si řádně prohlédli celý hradní areál. Někteří členové využili počasí k výstupu na hrad na běžkách. Zdařilá sobota byla ukončena ve Zlíně. 1. 2. 1997 bylo naopak počasí vsádkou nádherné a zimního výstupu na hrad Cimburk se účastnilo okolo 25 členů. Výhledy z Kazatelny byly nádherné, fotografové si přišli na své. 8. února se 5 členů podívalo do Přerova, kde si prohlédli zachované opevnění středověké části města. Rovněž shlédli kopii středověké lodí typu Karavela, kterou zde dostavuje skupina historického šermu Kolumbus.

Zpráva o hospodaření. Příjem: 2004,70 Kč (714,70 zbytek z předchozího období, 1290 Kč příspěvky a předplatné Hlásky). Výdaj: 1526,90 Kč (374,90 poštovní ceny, 886 Kč desátek, předplatné a poštovné Hlásky, 230 Kč razítka, 36 Kč fotografie). Zůstatek k 5. 3. 1997: 477,80 Kč.

J. Hoza - Z. Sadílek

Zprávy z ostatních poboček redakce do uzávěrky neobdržela.

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní správou pošt v Plzni, č.j. P/7 - 1142: 17 - 158/92 ze dne 26. 10. 1992.

HLÁSKA, Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. Cena 10 Kč.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v I. červencové dekádě 1997.

Šéfredaktor Petr Rožmberský (zást. RNDr. J. Miler, ing. P. Mikota).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Františkánská 13, 301 35 Plzeň.

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění Magistrátu města Plzně. Registrováno pod značkou OK Úmp 23/1991. 300 výtisků.